

The background of the entire cover is a close-up photograph of several colorful clothespins (in shades of red, orange, yellow, green, blue, and purple) arranged diagonally. Each clothespin is covered in numerous clear water droplets, giving it a fresh, dewy appearance. The lighting is bright, highlighting the texture of the plastic and the glistening of the water.

Marcin Maciołek

**Tęczowa gramatyka
języka polskiego w tabelach**

**Rainbow Grammar
of the Polish Language in Tables**

**Bunte Grammatik
der polnischen Sprache
in tabellarischer Übersicht**

Część 2: Czasownik

Part 2: The verb

Teil 2: Das Verb

Recenzent
DANUTA RYTEL-SCHWARZ

Tłumaczenie na język niemiecki
JULIA NESSWETHA
EMILIA STRZAŁEK

Tłumaczenie na język angielski
ADAM WOJTASZEK

Redakcja i korekta
ZESPÓŁ

Publikacja sfinansowana przez
UNIwersytet Śląski w Katowicach

Współfinansowano ze środków

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

© Copyright by UNIwersytet Śląski w Katowicach, 2012
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN: 978-83-86089-31-8

Marcin Maciołek

**Tęczowa gramatyka języka polskiego
w tabelach**

**Rainbow Grammar
of the Polish Language
in Tables**

**Bunte Grammatik
der polnischen Sprache
in tabellarischer Übersicht**

Część 2: Czasownik

Part 2: The verb

Teil 2: Das Verb

Katowice 2012

Spis treści / Table of contents / Inhaltsverzeichnis

Wstęp / Introduction / Einführung	4
Podział na koniugacje / Conjugation patterns / Konjugationstypen.....	5
Koniugacja III / Conjugation pattern III / Konjugationstyp III	6
Koniugacja II / Conjugation pattern II / Konjugationstyp II	7
Koniugacja I / Conjugation pattern I / Konjugationstyp I	8
Czas przeszły / The Past Tense / Das Präteritum	10
Czas przyszły / The Future Tense / Das Futur.....	12
Tryb rozkazujący / The Imperative / Der Imperativ	14
Tryb przypuszczający (warunkowy) / Hypothetical (conditional) mood / Der Konjunktiv	16
Imiesłów przymiotnikowy czynny / Active Adjectival Participle / Das Adjektiv-Partizip Aktiv	18
Imiesłów przymiotnikowy bierny / Passive Adjectival Participle / Das Adjektiv-Partizip Passiv	19
Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni / Present and Anterior Adverbial Participle / Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit und der Vorzeitigkeit	21
Imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe wybranych czasowników / Adjectival and Adverbial participles of selected verbs / Adjectiv-Partizipien und Adverbialpartizipien ausgewählter Verben.....	23
Strona bierna / The passive voice / Das Passiv	24
Aspekt / Aspect / Der Aspekt	24
Małgorzata Smrecznik, Posłowie: czas, aspekt / Epilogue: tense, aspect / Nachwort: Zeit, Aspekt ...	26

Wstęp

Przedkładana publikacja stanowi drugą część wydanej po raz pierwszy w 2009 roku, a następnie wznowionej i uzupełnionej w 2010 roku książki o tym samym tytule. O ile część pierwsza dotyczyła wybranych zagadnień fleksji imiennej, o tyle niniejsza edycja w całości poświęcona jest fleksji werbalnej. W książce zaprezentowano m.in. modele odmiany polskich czasowników w czasie teraźniejszym, przyszłym i przeszłym, reguły tworzenia form trybu przypuszczającego i rozkazującego, a także imiesłowów przymiotnikowych czynnych i biernych oraz przysłówkowych współczesnych i uprzednich. Omówiono też najważniejsze zasady związane z użyciem imiesłowów przysłówkowych we współczesnej polszczyźnie oraz wybrane kwestie dotyczące aspektu czasowników, jak na przykład: różne sposoby tworzenia form dokonanych czy znaczenie i leksykalne wykładniki aspektu w tekście. Na temat kategorii aspektu oraz trudności związanych z jej nauczaniem wśród cudzoziemców traktuje tekst Małgorzaty Smereczniak *Czas i aspekt jako podstawowe kategorie czasowników. Wybrane zagadnienia w ujęciu glottodydaktycznym* zamieszczony w posłowie. M. Smereczniak od lat zajmuje się polskim czasownikiem, jego formami i funkcjami. W posłowie wskazuje rozmaite możliwości interpretacji znaczenia form temporalnych polskich czasowników, co jest tym ważniejsze, że problem ten bywa zaniedbywany w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego.

W pracy przyjmuję zasadniczo – powszechnie stosowany w glottodydaktyce polonistycznej – podział czasowników na trzy koniugacje, przy czym przeglądu ich odmiany w czasie teraźniejszym dokonuję, zgodnie z praktyką lektorską i porządkiem przyjętym w większości podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego, zaczynając od koniugacji III: *-m, -sz*. Choć odmiany polskich czasowników nie da się ustalić na podstawie zakończenia bezokolicznika (tak podobne przecież czasowniki, jak *pisać* i *czytać* czy *woleć* i *szaleć* odmieniają się według różnych modeli), to jednak – wychodząc naprzeciw oczekiwaniom cudzoziemców – staram się wskazać typowe zakończenia bezokoliczników w obrębie poszczególnych koniugacji, wydzielając także na tej podstawie pomniejsze grupy koniugacyjne. Zdaję sobie sprawę, że takie postępowanie jest nieco upraszczające i odbiega od obowiązujących standardów, niemniej wydaje się ono pożądane z dydaktycznego punktu widzenia, zwłaszcza na początkowych etapach kształcenia. Jest sprawą oczywistą, że w przypadku koniugacji czasowników trudno mówić w ogóle o jakiejś stosunkowo dużej regularności, w miarę przewidywalnym modelu odmiany, jak jest to w przypadku rzeczowników czy przymiotników. Zresztą, jak pisze Alicja Nagórko w kontekście rozważań o czasowniku, „absolutna regularność jest ideałem, do którego może zbliżyć się jedynie język sztuczny (np. esperanto). Żaden język naturalny tego ideału nie osiąga: wystarczy porównać pol. *być*, ros. *быть*, niem. *sein* czy ang. *to be*. We wszystkich językach mamy tu do czynienia z nieregularnością najwyższego rzędu – z supletywizmem tematów bezokolicznika i czasu teraźniejszego (poza językiem rosyjskim, w którym po prostu formy tego czasu zanikły)”¹.

Praca nie wyczerpuje całości zagadnień związanych z odmianą czasownika i tworzeniem różnych form werbalnych, wiele kwestii (jak chociażby czasowniki modalne, czasowniki ruchu, odsłowniki) wymaga osobnego opracowania.

Książkę dedykuję studentom cudzoziemcom oraz słuchaczom Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego prowadzonych przez Szkołę Języka i Kultury Polskiej UŚ, lektorkom i lektorom języka polskiego, którzy stale zachęcali mnie do napisania kolejnej części *Tęczywej gramatyki języka polskiego w tabelach*, poświęconej czasownikowi.

Jednocześnie pragnę złożyć najserdeczniejsze podziękowania dla Pani Profesor Danuty Rytel-Schwarz za cenne uwagi oraz pozytywną opinię o książce. Dziękuję również osobom, które podjęły się tłumaczenia zawartych w pracy komentarzy oraz używanej przeze mnie terminologii na język angielski i niemiecki.

Marcin Maciołek

¹ A. Nagórko: *Zarys gramatyki polskiej*. Warszawa 2002, s. 118.

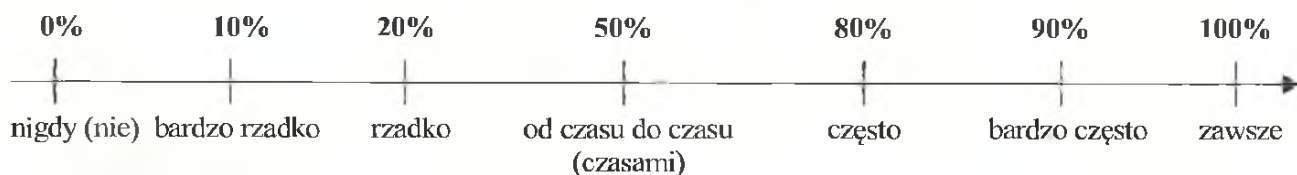
KONIUGACJE / CONJUGATIONS / KONJUGATIONEN

Piszę, mówię, liczę i czytam po polsku.

	KONIUGACJA I CONJUGATION I KONJUGATION I	KONIUGACJA II CONJUGATION II KONJUGATION II	KONIUGACJA III CONJUGATION III KONJUGATION III	
	 <i>pisać</i>	 <i>mówić</i>	 <i>liczyć</i>	 <i>czytać</i>
1. ja	pisz-ę	mówi-ę	licz-ę	czyta-m
2. ty	pisz-esz	mów-isz	licz-ysz	czyta-sz
3. on, ona, ono Pan, Pani	pisz-e	mów-i	licz-y	czyta-ø
1. my	pisz-emy	mów-imy	licz-ymy	czyta-my
2. wy	pisz-ecie	mów-icie	licz-ycie	czyta-cie
3. oni, one Państwo	pisz-ą	mówi-ą	licz-ą	czytaj-ą

Znam i rozumiem język...	Piszę, mówię, liczę i czytam...	Jak mówisz po .....-u?
polski	po polsku	+ + + bardzo dobrze + + dobrze + trochę <div> <i>Mówię bardzo dobrze po polsku, dobrze po niemiecku i trochę po angielsku. A ty?</i> </div>
angielski	po angielsku	
hiszpański	po hiszpańsku	
francuski	po francusku	
rosyjski	po rosyjsku	
chiński	po chińsku	
japoński	po japońsku	
arabski	po arabsku	
włoski	po włosku	
czeski	po czesku	
słowacki	po słowacku	
chorwacki	po chorwacku	
niemiecki	po niemiecku	
turecki	po turecku	

Jak często...? How often...? Wie oft...?

<i>Jak często biegasz?</i>	<i>Nigdy. / Nigdy nie biegam.</i>
<i>Jak często Karol wyrzuca śmieci?</i>	<i>Bardzo rzadko. / Karol wyrzuca śmieci bardzo rzadko.</i>
<i>Jak często one pływają?</i>	<i>Rzadko. / One pływają rzadko.</i>
<i>Jak często czytacie książki?</i>	<i>Od czasu do czasu. / Czytamy książki od czasu do czasu.</i>
<i>Jak często Anna sprząta swój pokój?</i>	<i>Często. / Anna sprząta swój pokój często.</i>
<i>Jak często słuchasz muzyki?</i>	<i>Bardzo często. / Słucham muzyki bardzo często.</i>
<i>Jak często mężczyźni śpiewają przy goleniu?</i>	<i>Zawsze. / Mężczyźni zawsze śpiewają przy goleniu.</i>

KONIUGACJA III / CONJUGATION III / KONJUGATION III

Znam i rozumiem język polski. Już wiem, że język polski nie jest trudny.

	KONIUGACJA IIIa CONJUGATION IIIa KONJUGATION IIIa	KONIUGACJA IIIb CONJUGATION IIIb KONJUGATION IIIb
	znać	rozumieć
1. ja	zna-m	rozumie-m
2. ty	zna-sz	rozumie-sz
3. on, ona, ono Pan, Pani	zna-o	rozumie-o
1. my	zna-my	rozumie-my
2. wy	zna-cie	rozumie-cie
3. oni, one Państwo	znaj-ą	rozumiej-ą
		wiedzieć
1. ja		wie-m
2. ty		wie-sz
3. on, ona, ono Pan, Pani		wie-o
1. my		wie-my
2. wy		wie-cie
3. oni, one Państwo		wiedzą

SINGULAR	PLURAL
1. ja -m	1. my -my
2. ty -sz	2. wy -cie
3. on, ona, ono Pan, Pani -o	3. oni, one Państwo -ją/-dzą

SINGULAR	PLURAL
1. ja ma-m	1. my ma-my
2. ty ma-sz	2. wy ma-cie
3. on, ona, ono Pan, Pani ma-o	3. oni, one Państwo mają

SINGULAR	PLURAL
1. ja puka-m	1. my puka-my
2. ty puka-sz	2. wy puka-cie
3. on, ona, ono Pan, Pani puka-o	3. oni, one Państwo pukają

SINGULAR	PLURAL
1. ja otwiera-m	1. my otwieramy
2. ty otwiera-sz	2. wy otwieracie
3. on, ona, ono Pan, Pani otwiera-o	3. oni, one Państwo otwierają

SINGULAR	PLURAL
1. ja zamyka-m	1. my zamykamy
2. ty zamyka-sz	2. wy zamykacie
3. on, ona, ono Pan, Pani zamyka-o	3. oni, one Państwo zamykają

SINGULAR	PLURAL
1. ja odkurza-m	1. my odkurzamy
2. ty odkurza-sz	2. wy odkurzacie
3. on, ona, ono Pan, Pani odkurza-o	3. oni, one Państwo odkurzają

SINGULAR	PLURAL
1. ja zamiatam	1. my zamiatamy
2. ty zamiatasz	2. wy zamiatacie
3. on, ona, ono Pan, Pani zamiatam	3. oni, one Państwo zamiatają

SINGULAR	PLURAL
1. ja wycieram	1. my wycieramy
2. ty wycierasz	2. wy wycieracie
3. on, ona, ono Pan, Pani wycieram	3. oni, one Państwo wycierają

SINGULAR	PLURAL
1. ja wyrzucam	1. my wyrzucamy
2. ty wyrzucasz	2. wy wyrzucacie
3. on, ona, ono Pan, Pani wyrzucam	3. oni, one Państwo wyrzucają

SINGULAR	PLURAL
1. ja sprzątam	1. my sprzątam
2. ty sprzątasz	2. wy sprzątacie
3. on, ona, ono Pan, Pani sprzątam	3. oni, one Państwo sprzątaj

SINGULAR	PLURAL
1. ja odpoczywam	1. my odpoczywamy
2. ty odpoczywasz	2. wy odpoczywacie
3. on, ona, ono Pan, Pani odpoczywam	3. oni, one Państwo odpoczywają

SINGULAR	PLURAL
1. ja oglądam	1. my oglądamy
2. ty oglądasz	2. wy oglądacie
3. on, ona, ono Pan, Pani oglądam	3. oni, one Państwo oglądają

SINGULAR	PLURAL
1. ja czytam	1. my czytamy
2. ty czytasz	2. wy czytacie
3. on, ona, ono Pan, Pani czytam	3. oni, one Państwo czytają

SINGULAR	PLURAL
1. ja pływam	1. my pływamy
2. ty pływasz	2. wy pływacie
3. on, ona, ono Pan, Pani pływam	3. oni, one Państwo pływają

SINGULAR	PLURAL
1. ja biegam	1. my biegamy
2. ty biegasz	2. wy biegacie
3. on, ona, ono Pan, Pani biegam	3. oni, one Państwo biegają

SINGULAR	PLURAL
1. ja odbijam	1. my odbijamy
2. ty odbijasz	2. wy odbijacie
3. on, ona, ono Pan, Pani odbijam	3. oni, one Państwo odbijają

SINGULAR	PLURAL
1. ja rzuca-m	1. my rzuca-my
2. ty rzuca-sz	2. wy rzuca-cie
3. on, ona, ono Pan, Pani rzuca-o	3. oni, one Państwo rzucają

SINGULAR	PLURAL
1. ja umiem	1. my umiemy
2. ty umiesz	2. wy umiecie
3. on, ona, ono Pan, Pani umiem	3. oni, one Państwo umieją

*rozumiem	A: Excuse me. Where's the post office? B: Przepraszam, nie rozumiem.
SINGULAR	PLURAL
1. ja rozumiem	1. my rozumiemy
2. ty rozumiesz	2. wy rozumiecie
3. on, ona, ono Pan, Pani rozumiem	3. oni, one Państwo rozumieją

*wiedzieć	A: Jak nazywa się stolica Francji? B: Nie wiem.
SINGULAR	PLURAL
1. ja wiem	1. my wiemy
2. ty wiesz	2. wy wiecie
3. on, ona, ono Pan, Pani wiem	3. oni, one Państwo wiedzą

*jeść	
SINGULAR	PLURAL
1. ja jem	1. myjemy
2. ty jesz	2. wy je-cie
3. on, ona, ono Pan, Pani jem	3. oni, one Państwo jedzą

KONIUGACJA II / CONJUGATION II / KONJUGATION II

~ić, ~yć, ~eć + spać, stać, bać się

Grupa 1 / Group 1 / Gruppe 1: ~nić, ~bić, ~pić, ~pieć, ~mć, ~wć, ~oć

						
	dzwonić	grabić	cierpieć	plamić	bawić się	kroić
LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR						
1. ja	dzwoni-ę	grabi-ę	cierpi-ę	plami-ę	bawi-ę się	kroj-ę
2. ty	dzwoni-sz	grabi-sz	cierpi-sz	plami-sz	bawi-sz się	kro-sz
3. on, ona, ono Pan, Pani	dzwoni-i	grabi-i	cierpi-i	plami-i	bawi-i się	kro-i
LICZBA MNOGA / PLURAL						
1. my	dzwoni-imy	grabi-imy	cierpi-imy	plami-imy	bawi-imy się	kro-imy
2. wy	dzwoni-icie	grabi-icie	cierpi-icie	plami-icie	bawi-icie się	kro-icie
3. oni, one Państwo	dzwoni-ą	grabi-ą	cierpi-ą	plami-ą	bawi-ą się	kroj-ą

SINGULAR		PLURAL	
1. ja	(i)ę // -ę	1. my	-imy // -imy*
2. ty	-isz // -ysz*	2. wy	-icie // -ymy*
3. on, ona, ono Pan, Pani	-i // -y*	3. oni, one Państwo	-(i)ą // -ą

*-ysz, -y, -ymy, -ycie po / after / nach cz, sz, rz, ż

Grupa 2 / Group 2 / Gruppe 2: ~lić, ~leć, ~cić, ~cieć, ~dzić, ~dzieć

						
	golić się	wolęć bevorzugen	placić	lecieć	budzić się	siedzieć
LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR						
1. ja	gol-ę się	wol-ę	plac-ę	lec-ę	budz-ę się	siedz-ę
2. ty	gol-isz się	wol-isz	plac-isz	lec-isz	budz-isz się	siedz-isz
3. on, ona, ono Pan, Pani	gol-i się	wol-i	plac-i	lec-i	budz-i się	siedz-i
LICZBA MNOGA / PLURAL						
1. my	gol-imy się	wol-imy	plac-imy	lec-imy	budz-imy się	siedz-imy
2. wy	gol-icie się	wol-icie	plac-icie	lec-icie	budz-icie się	siedz-icie
3. oni, one Państwo	gol-ą się	wol-ą	plac-ą	lec-ą	budz-ą się	siedz-ą

Czasowniki / Verbs / Verben: spać, stać, bać się

			
	spać	stać	bać się
LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR			
1. ja	śpi-ę	stoi-ę	boj-ę się
2. ty	śp-isz	sto-isz	boj-sz się
3. on, ona, ono Pan, Pani	śpi-i	sto-i	boj-i się
LICZBA MNOGA / PLURAL			
1. my	śpi-imy	sto-imy	boj-imy się
2. wy	śpi-icie	sto-icie	boj-icie się
3. oni, one Państwo	śpi-ą	sto-ą	boj-ą się

Grupa 3 / Group 3 / Gruppe 3: ~ać, ~eć, ~szyć, ~zść, ~żyć, ~zczyć, ~żyć, ~zczyć

							
	tańczyć	mlecz-	suszyć	szyszyć	marzyć	patrzeć	wrócić
LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR							
1. ja	tańcz-ę	mlecz-ę	susz-ę	szysz-ę	marz-ę	patrz-ę	wrót-ę
2. ty	tańcz-ysz	mlecz-ysz	susz-ysz	szysz-ysz	marz-ysz	patrz-ysz	wrót-ysz
3. on, ona, ono Pan, Pani	tańcz-y	mlecz-y	susz-y	szysz-y	marz-y	patrz-y	wrót-y
LICZBA MNOGA / PLURAL							
1. my	tańcz-ymy	mlecz-ymy	susz-ymy	szysz-ymy	marz-ymy	patrz-ymy	wrót-ymy
2. wy	tańcz-ycie	mlecz-ycie	susz-ycie	szysz-ycie	marz-ycie	patrz-ycie	wrót-ycie
3. oni, one Państwo	tańcz-ą	mlecz-ą	susz-ą	szysz-ą	marz-ą	patrz-ą	wrót-ą

Depalatalizacja w 1 os. lp i 3 os. lm / Depalatalization in the 1st pers. sing. and the 3rd pers. pl.

Depalatalisierung in der 1. Pers. Sg. und in der 3. Pers. Pl.			
-li- / -ł-	raść / rósł, rósł	dzielić / dzielił, dzielił	mylić się / mylił się, mylił się
-ci- / -c-	placić / płacił, płacił	świecić / świecił, świecił	wrócić się / wrócił się, wrócił się
-dzi- / -dz-	chodzić / chodził, chodził	widzieć / widział, widział	budzić się / budził się, budził się

Alternacje w obrębie koniugacji II / Alternations in the Conjugation pattern II / Alternationen im Bereich der Konjugation II

Bezokolicznik / Infinitive / Infinitiv 2, 3 os. lp / 2 nd , 3 rd pers. sing. / 2, 3 Pers. Sg. 1, 2 os. lm / 1 st , 2 nd pers. pl. / 1, 2 Pers. Pl.	1 os. lp / 1 st pers. sing. / 1. Pers. Sg. 3 os. lm / 3 rd pers. pl. / 3. Pers. Pl.	Przykłady / Examples / Beispiele
-si-	-sz-	nosić / noszę, nosisz, nosi, nosimy, nosicie, noszą kusić / kuszę, kosisz, kosi, kosimy, kosicie, koszą prosić / proszę, prosisz, prosi, prosimy, prosicie, proszą wisić / wiszę, wisisz, wisi, wisimy, wicie, wiszą wodzić / wozę, wozisz, wodzi, wozimy, wozicie, wozą grozić / grozę, grozisz, grozi, grozimy, grozicie, grożą mrozić / mrozę, mrozysz, mrozi, mrozymy, mrożycie, mrożą brać / bierz, bierzesz, bierze, bierzemy, bierzecie, bierzą
-zi-	-z-	placić / płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą lecieć / lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą nacieć / nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją kucieć / kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą radzić / radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą sądzić / sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą słodzić / słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą budzić / budzę, budzisz, budzi, budzimy, budzicie, budzą
-ci-	-c-	dzielić / dzielę, dzielisz, dzieli, dzielimy, dzielcie, dzielą myśleć / myślę, myślisz, myśli, myślimy, myślicie, myślą solcić / solę, solisz, soli, solimy, solicie, solą modlić się / modlę się, modlisz się, modli się, modlimy się, modlicie się, modlą się czyszczyć / czyścę, czyścisz, czyści, czyszcimy, czyścicie, czyszczą pościć / poszczę, poszczysz, poszcz, poszczymy, poszczycie, poszczą mścić się / mścę się, mścisz się, mści się, mścimy się, mścicie się, mszczą się złocić się / złocę się, złocisz się, złoci się, złocimy się, złocicie się, złoczą się
-dzi-	-dz-	jeździć / jeżdżę, jeździsz, jeździ, jeździmy, jeździcie, jeżdżą
-mni-	-mni-	zapomnieć / zapomnę, zapomniesz, zapomni, zapomnimy, zapomnicie, zapomnią

Uwaga / Attention / Achtung:

Warunkiem wystąpienia danych alternacji jest obecność w bezokoliczniku takich głosek miękkich, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [l'], [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Przykładowo, podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie, lecą*), *nacieć* (por. *nacię, naciesz, nacie, naciejemy, nacieszcie, nacieją*), *kucieć* (por. *kucę, kucisz, kuci, kucimy, kucicie, kucą*), *radzić* (por. *radzę, radzisz, radzi, radzimy, radzicie, radzą*), *sądzić* (por. *sądzę, sądzisz, sądzi, sądzimy, sądzicie, sądzą*), *słodzić* (por. *słodzę, słodzysz, słodzi, słodzimy, słodzicie, słodzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *tańczyć* (por. *tańczę, tańczysz, tańczy, tańczycie, tańczą*), *mlecz-* (por. *mleczę, mleczysz, mleczy, mleczycie, mleczą*), *suszyć* (por. *suszę, suszysz, suszy, suszycie, suszą*), *marzyć* (por. *marzę, marzysz, marzy, marzycie, marzą*), *patrzeć* (por. *patrzę, patrzysz, patrzy, patrzycie, patrzą*), *wrócić* (por. *wrotę, wrócisz, wróci, wrócimy, wrócicie, wrócą*), *mylić się* (por. *mylę się, mylisz się, myli się, mylicie się, mylą się*), *widzieć* (por. *widzę, widzisz, widzi, widzimy, widzicie, widzą*), *budzić się* (por. *budzę się, budzisz się, budzi się, budzimy się, budzicie się, budzą się*), ponieważ w tych czasownikach nie występują w bezokoliczniku takie głoski miękkie, jak te wskazane w pierwszej kolumnie, tj.: [ś], [ż], [ć], [dź], [m']. Podobne alternacje nie zachodzą w czasownikach *placić* (por. *płacę, płacisz, płaci, płacimy, płacicie, płacą*), *lecieć* (por. *lecę, lecisz, leci, lecimy, lecicie,*

KONJUGACJA I / CONJUGATION I / KONJUGATION I

SINGULAR		PLURAL	
1. ja	-ę	1. my	-emy
2. ty	-esz	2. wy	-ecie
3. on, ona, ono Pan, Pani	-e	3. oni, one Państwo	-ą

Grupa 1 / Group 1 / Gruppe 1: ~ować [-owa- → -uj-]

						
gotować	prasować	telefonować	spacerować	grillować	kserować	
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	gotuj-ę	prasuj-ę	telefonuj-ę	spaceruj-ę	grilluj-ę	kseruj-ę
2. ty	gotuj-esz	prasuj-esz	telefonuj-esz	spaceruj-esz	grilluj-esz	kseruj-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	gotuj-e	prasuj-e	telefonuj-e	spaceruj-e	grilluj-e	kseruj-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	gotuj-emy	prasuj-emy	telefonuj-emy	spaceruj-emy	grilluj-emy	kseruj-emy
2. wy	gotuj-ecie	prasuj-ecie	telefonuj-ecie	spaceruj-ecie	grilluj-ecie	kseruj-ecie
3. oni, one Państwo	gotuj-ą	prasuj-ą	telefonuj-ą	spaceruj-ą	grilluj-ą	kseruj-ą

Uwaga / Attention / Achtung: Ta grupa obejmuje ponad 25% polskich czasowników i stale się powiększa, przyjmując czasowniki zapożyczone z języków obcych, por. *e-mailować* || *niejlować* (od ang. *email*), *skanować* (od ang. *to scan*), *esemesować* (od ang. SMS), *czatować* (od ang. *chat*). Według tego modelu odmieniają się czasowniki, których bezokolicznik w swej podstawowej, tj. bezprefiksowej formie składa się z minimum trzech sylab. Dlatego nie należy tu czasownik *chować*, który ma tylko dwie sylaby i odmienia się według koniugacji III: *chowam, chowasz, chowa, chowamy, chowacie, chowają*. The group encompasses more than 25% of all Polish verbs and it is still growing as a result of absorbing foreign language borrowings, e.g. *e-mailować* || *niejlować* (to email), *skanować* (to scan), *esemesować* (to send an SMS), or *czatować* (to chat). The pattern applies to those verbs whose prefix-less infinitive form contains at least three syllables. That is why such two-syllable verbs as *chować* do not belong here and they are conjugated according to the Conjugation pattern III. Dieser Gruppe gehören 25% aller polnischer Verben an und sie vergrößert sich konsequent durch die Übernahme fremdsprachlicher Verben. Dazu gehören z.B. *e-mailować* (e-mailen), *skanować* (scannen), *esemesować* (smsen) und *czatować* (chatten). Nach diesem Modell konjugiert man Verben, deren Infinitiv in seiner präfixlosen Grundform aus mindestens 3 Silben besteht. Das Verb *chować* (verstecken großziehen) gehört allerdings nicht dazu, denn es wird nach der III Konjugation gebeugt: *chowam, chowasz, chowa, chowamy, chowacie, chowają*.

Grupa 2 / Group 2 / Gruppe 2: ~ywać, ~iwać* [-ywa- // -iwa- → -uj-]

*-iwać poś after: nac k, g, ch

zapisywać note down aufschreiben	zawijzać bind up zuhalten	odgadnąć guess erraten	oczekiwać await erwarten	obsługiwać serve bedienen	wymachiwać wave schwingen	
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	zapisuj-ę	zawijzuj-ę	odgaduj-ę	oczekuj-ę	obsługuj-ę	wymachuj-ę
2. ty	zapisuj-esz	zawijzuj-esz	odgaduj-esz	oczekuj-esz	obsługuj-esz	wymachuj-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	zapisuj-e	zawijzuj-e	odgaduj-e	oczekuj-e	obsługuj-e	wymachuj-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	zapisuj-emy	zawijzuj-emy	odgaduj-emy	oczekuj-emy	obsługuj-emy	wymachuj-emy
2. wy	zapisuj-ecie	zawijzuj-ecie	odgaduj-ecie	oczekuj-ecie	obsługuj-ecie	wymachuj-ecie
3. oni, one Państwo	zapisuj-ą	zawijzuj-ą	odgaduj-ą	oczekuj-ą	obsługuj-ą	wymachuj-ą

Uwaga / Attention / Achtung:

przekonywać → ja przekonuję || przekonuję, nie: *przekonywuję
wykonywać → ja wykonuję || wykonuję, nie: *wykonowuję
oddziaływać → ja oddziałuję || oddziałuję, nie: *oddziaływuję
porównywać → ja porównuję || porównuję, nie: *porównowuję
dorównywać → ja dorównuję || dorównuję, nie: *dorównowuję

Grupa 3 / Group 3 / Gruppe 3: ~awać [-wa- → -j-]

	<i>dawać</i> <i>give</i> <i>geben</i>	<i>dodawać</i> <i>add up</i> <i>dazugeben</i>	<i>dostawać</i> <i>get</i> <i>bekommen</i>	<i>poznać</i> <i>get to know</i> <i>kennen lernen</i>	<i>wstawiać</i> <i>get up</i> <i>aufstehen</i>	<i>sprzedawać</i> <i>sell</i> <i>verkaufen</i>
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	daj-ę	dodaj-ę	dostaj-ę	poznaj-ę	wstaw-ę	sprzedaj-ę
2. ty	daj-esz	dodaj-esz	dostaj-esz	poznaj-esz	wstaw-esz	sprzedaj-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	daj-e	dodaj-e	dostaj-e	poznaj-e	wstaw-e	sprzedaj-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	daj-emy	dodaj-emy	dostaj-emy	poznaj-emy	wstaw-emy	sprzedaj-emy
2. wy	daj-ecie	dodaj-ecie	dostaj-ecie	poznaj-ecie	wstaw-ecie	sprzedaj-ecie
3. oni, one Państwo	daj-ą	dodaj-ą	dostaj-ą	poznaj-ą	wstaw-ą	sprzedaj-ą

Grupa 4 / Group 4 / Gruppe 4: ~nąć [-ną- → -n- // -ni-]

						
<i>ciągnąć</i>	<i>moknąć</i>	<i>kichnąć</i>	<i>plynąć</i>	<i>sunąć</i>	<i>minąć</i>	
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	ciągn-ę	mokn-ę	kichn-ę	plyn-ę	sun-ę	min-ę
2. ty	ciągn-esz	mokn-esz	kichn-esz	plyn-esz	sun-esz	min-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	ciągn-e	mokn-e	kichn-e	plyn-e	sun-e	min-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	ciągn-emy	mokn-emy	kichn-emy	plyn-emy	sun-emy	min-emy
2. wy	ciągn-ecie	mokn-ecie	kichn-ecie	plyn-ecie	sun-ecie	min-ecie
3. oni, one Państwo	ciągn-ą	mokn-ą	kichn-ą	plyn-ą	sun-ą	min-ą

Grupa 5 / Group 5 / Gruppe 5: ~ić, ~yé, ~uć [-i → -ij-, -y- → -yj-, -u- → -uj-]

						
	<i>pić</i>	<i>bić się</i>	<i>myć</i>	<i>szyć</i>	<i>czuć</i>	<i>kłuć</i>
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	pij-ę	bij-ę się	myj-ę	szij-ę	czuj-e	kłuj-ę
2. ty	pij-esz	bij-esz się	myj-esz	szuj-esz	czuj-esz	kłuj-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	pij-e	bij-e się	myj-e	szuj-e	czuj-e	kłuj-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	pij-emy	bij-emy się	myj-emy	szuj-emy	czuj-emy	kłuj-emy
2. wy	pij-ecie	bij-ecie się	myj-ecie	szuj-ecie	czuj-ecie	kłuj-ecie
3. oni, one Państwo	pij-ą	bij-ą się	myj-ą	szuj-ą	czuj-ą	kłuj-ą

Grupa 6 / Group 6 / Gruppe 6: ~eć, ~ać [-e → -ej-, -a → -ej-]

	<i>siwieć</i> <i>to gray</i> <i>ergrauen</i>	<i>łysieć</i> <i>to go bald</i> <i>kahl werden</i>	<i>starzeć się</i> <i>to grow old</i> <i>altern</i>	<i>mdleć</i> <i>to faint</i> <i>ohnmächtig werden</i>	<i>śmiać się</i> <i>to laugh</i> <i>lachen</i>	<i>siać</i> <i>to sow</i> <i>säen</i>
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	siwiej-ę	łysiej-ę	starzej-ę się	mdlej-ę	śmiej-ę się	siej-ę
2. ty	siwiej-esz	łysiej-esz	starzej-esz się	mdlej-esz	śmiej-esz się	siej-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	siwiej-e	łysiej-e	starzej-e się	mdlej-e	śmiej-e się	siej-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	siwiej-emy	łysiej-emy	starzej-emy się	mdlej-emy	śmiej-emy się	siej-emy
2. wy	siwiej-ecie	łysiej-ecie	starzej-ecie się	mdlej-ecie	śmiej-ecie się	siej-ecie
3. oni, one Państwo	siwiej-ą	łysiej-ą	starzej-ą się	mdlej-ą	śmiej-ą się	siej-ą

Uwaga / Attention / Achtung: Do tej grupy należy wiele czasowników nazywających procesy, por. / This group encompasses many verbs denoting processes, e.g. / Zu dieser Gruppe gehören viele Verben, die Vorgänge benennen, vel
siwieje = staje się siwy, -a, -e
łysieje = staje się łysy, -a, -e
starzeje się = staje się stary, -a, -e
pięknieje = staje się piękny, -a, -e
ładnieje = staje się ładny, -a, -e
sinieje = staje się siny, -a, -e
tanieje = staje się tani, -a, -e
drożeje = staje się drogi, -a, -e
jaśnieje = robi się jasno
ciemnieje = robi się ciemno,
 ale również takie czasowniki, jak / but also such verbs as / aber auch solche Verben wie: *szałeć*, *grzać*, *łać*, *wlać*, *śmiać się*, *chwiać się*.

Grupa 7 / Group 7 / Gruppe 7: ~Vsać, ~Vzać, ~Vrać, ~Vkać (V – samogłoska / vowel / Vokal): [-s- → -sz-, -z- → -ż-, -k- → -cz-, -r- → -rz-]

							
	<i>писаć</i>	<i>czesać się</i>	<i>liżać</i>	<i>kazać</i>	<i>karać</i>	<i>plakać</i>	<i>skakać</i>
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR							
1. ja	pisz-ę	czesz-ę się	liż-ę	każ-ę	karz-ę	placz-ę	skacz-ę
2. ty	pisz-esz	czesz-esz się	liż-esz	każ-esz	karz-esz	placz-esz	skacz-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	pisz-e	czesz-e się	liż-e	każ-e	karz-e	placz-e	skacz-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL							
1. my	pisz-emy	czesz-emy się	liż-emy	każ-emy	karz-emy	placz-emy	skacz-emy
2. wy	pisz-ecie	czesz-ecie się	liż-ecie	każ-ecie	karz-ecie	placz-ecie	skacz-ecie
3. oni, one Państwo	pisz-ą	czesz-ą się	liż-ą	każ-ą	karz-ą	placz-ą	skacz-ą

Grupa 8 / Group 8 / Gruppe 8: ~Vpać, ~Vbać, ~Vmać (V – samogłoska / vowel / Vokal) [-p- → -pi-, -b- → -bi-, m- → -mi-]

					<i>klamać</i> <i>to lie</i> <i>lügen</i>	
	<i>kapać</i>	<i>kopać</i>	<i>skubać</i>	<i>dlubać</i>		<i>łamać</i>
LICZBA POJEDYNCZA/ SINGULAR						
1. ja	kapi-ę się	kopi-ę	skubi-ę	dlubi-ę	klami-ę	łami-ę
2. ty	kapi-esz się	kopi-esz	skubi-esz	dlubi-esz	klami-esz	łami-esz
3. on, ona, ono Pan, Pani	kapi-e się	kopi-e	skubi-e	dlubi-e	klami-e	łami-e
LICZBA MNOGA/ PLURAL						
1. my	kapi-emy się	kopi-emy	skubi-emy	dlubi-emy	klami-emy	łami-emy
2. wy	kapi-ecie się	kopi-ecie	skubi-ecie	dlubi-ecie	klami-ecie	łami-ecie
3. oni, one Państwo	kapi-ą się	kopi-ą	skubi-ą	dlubi-ą	klami-ą	łami-ą

CZAS PRZESZŁY / THE PAST TENSE / DAS PRÄTERITUM

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	-łem	-łam	-łom
	2	-łeś	-łaś	-łoś
	3	-ł	-ła	-ło
		męskoosobowy masculine-personal** Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal** Sachform	
MNOGA PLURAL	1	-liśmy	-łyśmy	
	2	-liście	-łyście	
	3	-li	-ły	

** masculine-personal = virile; non-masculine-personal = non-virile (wg J. Fisiak)

Odmiana regularna (konjugacja I, II, III) /
Regular conjugation patterns I, II and III /
Regelmäßige Konjugation (Konjugation I, II, III)

pisać

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	pisałem	pisałam	—
	2	pisałeś	pisałaś	—
	3	pisał	pisała	pisało
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	pisaliliśmy	pisałyśmy	
	2	pisałiście	pisałyście	
	3	pisali	pisały	

mówić

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	mówiłem	mówiłam	—
	2	mówiłeś	mówiłaś	—
	3	mówił	mówiła	mówiło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	mówialiśmy	mówiłyśmy	
	2	mówiliście	mówiłyście	
	3	mówili	mówiły	

czytać

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	czytałem	czytałam	—
	2	czytałeś	czytałaś	—
	3	czytał	czytała	czytało
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	czytaliśmy	czytałyśmy	
	2	czytaliście	czytałyście	
	3	czytali	czytały	

Odmiana nieregularna / Irregular conjugation / Unregelmäßige Konjugation

*jeść

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	jadłem	jadłam	—
	2	jadłeś	jadłaś	—
	3	jadł	jadła	jadło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	jedliśmy	jadłyśmy	
	2	jedliście	jadłyście	
	3	jedli	jadły	

Uwaga / Attention / Achtung: Formy 1 i 2 os. lp r.n. opatrzone gwiazdką (*), gdyż są to tzw. formy potencjalne, tzn. że nie występują w codziennym (powszechnym) obiegu komunikacyjnym, ale mogą pojawić, np. w poezji, bajkach lub baśniach, por. *Stanieżko drogie, co wczoraj robiłaś* – *Świeciłam dzień cały, suszyłam rękę i ty dziaćciła*. A ty, lato, co robiłaś? – *Wychodziłam kłosa zbierać, rumieniłam jabłka w sadach*. Dzieci, mówią o sobie, używają odpowiednich form rodzajowych: chłopcy zakończeni rodzajem męskim, a dziewczynki – żeńskim. Identyfikacja dzieje się, gdy ktoś zwraca się do dzieci. Rodzaj nijaki ma więc w czasie przeszłym tylko jedną formę, tj. 3 os. lp, czyli zakończoną na -ło, używaną we wtdy, gdy mówimy o dziecku, por. *Twoje dziecko nie było wczoraj w szkole*. The forms of the 1st and the 2nd pers. pl. of the neuter gender have been marked with an asterisk (*), since they are only potential forms which do not occur in everyday language, but they might appear in the context of poems, fairy-tales and fables, e.g. *Stanieżko drogie, co wczoraj robiłaś* – *Świeciłam dzień cały, suszyłam rękę i ty dziaćciła*. A ty, lato, co robiłaś? – *Wychodziłam kłosa zbierać, rumieniłam jabłka w sadach*. In self-reference children employ appropriate gender forms: boys and girls use masculine and feminine suffixes, respectively. The same principle is applied when children are being addressed by others. Thus, the neuter gender in the past tense is marked only in the 3rd pers. sing. in form of the -lo suffix. It is used when we talk about a child, e.g. *Twoje dziecko nie było wczoraj w szkole*. Formen der 1. und 2. Person Neutrum wurden mit einem Sternchen (*) markiert, da diese als sog. potentielle Formen gelten, d.h. sie treten im Alltagsgebrauch nicht auf, sind allerdings z.B. in der Dichtung oder in Märchen zu finden, vgl. *Stanieżko drogie, co wczoraj robiłaś* – *Świeciłam dzień cały, suszyłam rękę i ty dziaćciła*. A du, lato, co robiłaś? – *Wychodziłam kłosa zbierać, rumieniłam jabłka w sadach*. Wenn Kinder über sich selbst sprechen verwenden sie dabei die entsprechenden Artikelformen: Jungen – maskuline Endungen, Mädchen – feminine Endungen. Das Gleiche geschieht, wenn jemand Kinder anspricht. Somit hat das Neutrum im Präteritum nur eine Form, d.h. die 3. Person Singular, die mit -lo endet. Diese wird angewendet, wenn über ein Kind gesprochen wird, z.B. *Twoje dziecko nie było wczoraj w szkole*.

Odmiana czasowników zakończonych na ~eć / Conjugation of verbs ending in ~eć
Konjugation der Verben, die auf ~eć enden: *rozumieć, chcieć, umieć, wiedzieć, widzieć, mieć, musieć* (-e : -a)

rozumieć

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	rozumiałem	rozumiałam	—
	2	rozumiałeś	rozumiałaś	—
	3	rozumiał	rozumiała	rozumiało
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	rozumielismy	rozumiałyśmy	
	2	rozumieliscie	rozumiałyście	
	3	rozumeli	rozumiały	

Odmiana czasowników zakończonych na ~nąć / Conjugation of verbs ending in ~nąć
Konjugation der Verben, die auf ~nąć enden: *plynąć, ciągnąć, minąć, wziąć, krzyknąć, stanąć* itp. (-a : -ę)

plynąć

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	plynałem	plynęłam	—
	2	plynałeś	plynęłaś	—
	3	plynął	plynęła	plynęło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	plynelismy	plynęłyśmy	
	2	plyneliscie	plynęłyście	
	3	plyneli	plynęły	

Uwaga / Attention / Achtung: Samogłoski e i q przed /i/ i /u/ wymawiamy odpowiednio jak [e] i [o], np. piszemy *plynęłam*, ale mówimy [plynolam], piszemy *plynęłam*, ale mówimy [plynelam]. The vowels e and q before /i/ and /u/ are pronounced as [e] and [o], respectively, e.g. *plynęłam* is pronounced as [plynolam] and *plynęłam* as [plynelam]. Die Vokale e und q vor /i/ und /u/ werden als [e] und [o] ausgesprochen, z.B. es wird *plynęłemeschrieben*, aber [plynolam] gesagt, es wird *plynęłam* geschrieben, aber [plynelam] gesagt.

*ić

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	szedłem	szedłam	—
	2	szedłeś	szedłaś	—
	3	szedł	szedła	szedło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	szedliśmy	szedłyśmy	
	2	szedliście	szedłyście	
	3	szedli	szedły	

*usiąść (także: kraść): -a- : -e-

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	usiadłem	usiadłam	—
	2	usiadłeś	usiadłaś	—
	3	usiadł	usiadła	usiadło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	usiadliśmy	usiadłyśmy	—
	2	usiadliście	usiadłyście	—
	3	usiadli	usiadły	—

*nieść: -e- : -o- : -o-

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	nieśłem	nieślam	—
	2	nieśleś	nieśłaś	—
	3	nieśł	nieśła	nieśło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	nieśliśmy	nieśłyśmy	—
	2	nieśliście	nieśłyście	—
	3	nieśli	nieśły	—

*wieźć: -e- : -o- : -o-

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	wiozłem	wiozłam	—
	2	wiozłeś	wiozłaś	—
	3	wiozł	wiozła	wiozło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	wieźliśmy	wiozłyśmy	—
	2	wieźliście	wiozłyście	—
	3	wieźli	wiozły	—

*pieść (także: gnieść): -e- : -o- : -o-

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	piełem	piełam	—
	2	pieleś	piełaś	—
	3	pieł	pieła	pieło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	pieliśmy	piełyśmy	—
	2	pieśliście	piełyście	—
	3	pieśli	pieły	—

Odmiana czasowników zakończonych na ~c / Conjugation of verbs ending in ~c / Konjugation der Verben, die auf ~c enden

A. mł-c (pomóc, biec, strzyc, strzec)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	mogłem	mogłam	—
	2	mogłeś	mogłaś	—
	3	mógł	mogła	mogło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	mogliśmy	mogłyśmy	—
	2	mogliście	mogłyście	—
	3	mogli	mogły	—

B. pie-c (wiec, siec, łuc, uciec, wlec)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	piekłem	pieklam	—
	2	piekleś	piekłaś	—
	3	piekł	piekla	piekło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	piekliśmy	piekłyśmy	—
	2	piekliście	piekłyście	—
	3	piekli	piekły	—

Uwaga / Attention / Achtung: móc, pomóc: -o- : -o-

Uwaga / Attention / Achtung:

wlec → temat w lp wlok- (3 os. r.m. wlokł), temat w ln wlek-
wlec → stem in sing. wlok- (3rd pers. masc. wlokł), stem in pl wlek-
wlec → Verbstamm Sg. → wlok- (3 Pers. Maskulinum wlokł), Verbstamm Pl. wlek

Odmiana czasowników drzeć, trzeć, umrzeć, oprzeć, przeć, żreć (alternacja -rze- : -ar-, -re- : -ar-)
Conjugation of the verbs drzeć, trzeć, umrzeć, oprzeć, przeć, żreć (-rze- : -ar-, -re- : -ar- alternation)
Konjugation der Verben drzeć, trzeć, umreren, opreren, preren, zeren (Alternation -rze- : -ar-, -re- : -ar-)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	tarłem	tarłam	—
	2	tarleś	tarłaś	—
	3	tarł	tarła	tarło
		męskoosobowy masculine-personal Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	tarliśmy	tarłyśmy	—
	2	tarliście	tarłyście	—
	3	tarli	tarły	—

Ruchomość zakończeń czasu przeszłego / The mobility of the past tense suffixes / Die Beweglichkeit der Endungen im Präteritum

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR	
1. Ale się dziś napracowy item!	Alem się dziś napracował.
2. Czy ty oszalałeś?	Czyś ty oszalał? / Czyś oszalał?
LICZBA MNOGA / PLURAL	
1. My przeczytaliśmy tę książkę.	Myśmy przeczytali tę książkę
2. Dobrze to zrobiliście	Dobrzeście to zrobili. / Dobrze toście zrobili.

Określenia czasu odnoszące się do przeszłości / Time expressions referring to the past / Zeitausdrücke, die die Vergangenheit beschreiben

	sekunda second Sekunde	minuta minute Minute	godzina hour Stunde	dzień day Tag	tydzień week Woche	miesiąc month Monat	rok year Jahr	
(1)	sekunde	minutę	godzinę	dzień	tydzień	miesiąc	rok	
2, 3, 4	sekundy	minuty	godziny	dnia	tygodnie	miesiące	lata	
5-21	sekund	minut	godzin	dni	tygodni	miesięcy	lat	
22, 23, 24	sekundy	minuty	godziny	dnia	tygodnie	miesiące	lata	
25-31	sekund	minut	godzin	dnia	tygodni	miesięcy	lat	
...2...3...4	sekundy	minuty	godziny	dnia	tygodnie	miesiące	lata	
...5...1	sekund	minut	godzin	dnia	tygodni	miesięcy	lat	
								temu
	wczoraj	yesterday	gestern					
	przedwczoraj	the day before yesterday	vor gestern					
	przed tygodniem	one week ago	vor einer Woche					
	przed miesiącem	one month ago	vor einem Monat					
	przed rokiem	one year ago	vor einem Jahr					
	w ubiegłym/ zeszłym tygodniu	last week	letzter/ vorige Woche					
	w ubiegłym/ zeszłym miesiącu	last month	im letzten Monat					
	w ubiegłym/ zeszłym roku	last year	im letzten Jahr					
	dawno, dawno temu	long ago	vor langer, langer Zeit					
	w przeszłości	in the past	in der Vergangenheit					

CZAS PRZYSZŁY / THE FUTURE TENSE / DAS FUTUR

Aspekt czasownika a forma czasu przyszłego / The verb aspect and the form of the future tense / Der Aspekt des Verbs und seine Futur-Form

Czasownik Verb Verb	Aspekt Aspect Aspekt	Czas przyszły (1 os. lp) Future Tense (1 st pers. sing.) Futur-Form 1. Pers. Sg.	
			
pisać	niedokonany/ imperfective/ unvollendet	będę pisać	będę pisał
napisać	dokonany/ perfective/ vollendet	napiszę	będę pisała
rzucać	niedokonany/ imperfective/ unvollendet	będę rzucać	będę rzucał
rzucić	dokonany/ perfective/ vollendet	rzucę	będę rzucała
spotykać się	niedokonany/ imperfective/ unvollendet	będę spotykać się	będę spotykał się
spotkać się	dokonany/ perfective/ vollendet	spotkam się	będę spotykała się
oglądać	niedokonany/ imperfective/ unvollendet	będę oglądać	będę oglądał
obejrzeć	dokonany/ perfective/ vollendet	obejrzę	będę oglądała

Uwaga / Attention / Achtung: Czasowniki niedokonane tworzą złożone (analityczne) formy czasu przyszłego, a czasowniki dokonane mają czas przyszły prosty (syntetyczny). Imperfective verbs require complex (analytic) future tense forms, whereas perfective verbs have simple (synthetic) future tense forms. Unvollendete Verben bilden zusammengesetzte (analytische) Formen des Futurs, vollendete Verben haben dagegen ihre eigenen Futur-Formen (synthetisch).

Czas przyszły złożony (niedokonany) / Complex future tense (imperfective) / Zusammengesetztes Futur (unvollendet)

MODEL I:

odpowiednia forma osobowa czasownika <i>być</i> w czasie przyszłym properly inflected personal form of the verb <i>to be</i> in the future tense die entsprechende Personalform des Verbs <i>sein</i> im Futur	+	bezokolicznik Infinitive Infinitiv
---	---	--

MODEL II:

odpowiednia forma osobowa czasownika <i>być</i> w czasie przyszłym properly inflected personal form of the verb <i>to be</i> in the future tense die entsprechende Personalform des Verbs <i>sein</i> im Futur	+	3 os. lp czasu przeszłego (r.m./ r.ż./ r.n.) 3 os. lm czasu przeszłego (r.mos./ r.nmos.) 3 rd pers. sing. past tense (m, f, n) 3 rd pers. pl. past tense (v, n-v.*) 3. Pers. Sg. im Präteritum (m., f., n.) 3. Pers. Pl. im Präteritum (maskulin, Sachform)
---	---	--

MODEL I

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR			LICZBA MNOGA PLURAL		
1	będę	czytać	1	będziemy	czytać
2	będziesz		2	będziecie	
3	będzie		3	będą	

MODEL II

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	będę czytał	będę czytała	*będę czytało
	2	będiesz czytał	będiesz czytała	*będziesz czytało
	3	będzie czytał	będzie czytała	będzie czytało
MNOGA PLURAL		męskoosobowy masculine-personal Personalform		niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform
	1	będziemy czytali	będziemy czytały	
	2	będziecie czytali	będziecie czytały	
	3	będą czytali	będą czytały	

Czas przyszły prosty (dokonany) / Simple future tense (perfective) / Das einfache (vollendete) Futur

	KONIUGACJA I	KONIUGACJA II		KONIUGACJA (III a i b)	
Osoba person Person	 napisać	 zapłacić	 policzyć	 przeczytać	 zjeść
LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR					
1	napisz-ę	zapłac-ę	policz-ę	przeczyta-m	zje-m
2	napisz-esz	zapłac-isz	policz-ysz	przeczyta-sz	zje-sz
3	napisz-e	zapłac-i	policz-y	przeczyta-ø	zje-ø
LICZBA MNOGA / PLURAL					
1	napisz-emy	zapłac-imy	policz-ymy	przeczyta-my	zje-my
2	napisz-ecie	zapłac-icie	policz-ycie	przeczyta-cie	zje-cie
3	napisz-ą	zapłac-ą	policz-ą	przeczytaj-ą	zje-dz-ą

Uwaga / Attention / Achtung:

końcówki czasu przyszłego prostego = końcówki czasu teraźniejszego

Simple future tense suffixes = present tense suffixes

Endungen des vollendeten Futurs = Endungen des Präsens

Uwaga / Attention / Achtung: Formy I i 2 os. lp r.n. opatrzone gwiazdką (*), gdyż są to tzw. formy potencjalne, tzn. że nie występują w codziennym (powszechnym) obiegu komunikacyjnym, ale mogą pojawić, np. w bajkach lub baśniach. Dzieci, mówiąc o sobie, używają odpowiednich form rodzajowych: chłopcy zakończeni rodzaju męskiego, a dziewczynki – żeńskiego. Identycznie dzieje się, gdy ktoś zwraca się do dzieci. Rodzaj nijaki ma więc w czasie przyszłym tylko jedną formę, tj. 3 os. lp, czyli zakończoną na -lo; używamy jej wtedy, gdy mówimy o dziecku, por. *Moje dziecko nie będzie czytało tej nudnej książki*. The forms of the 1st and the 2nd pers. pl. of the neuter gender have been marked with an asterisk (*), since they are only potential forms which do not occur in everyday language, but they might appear in the context of poems, fairy-tales and fables. In self-reference children employ appropriate gender forms: boys and girls use masculine and feminine suffixes, respectively. The same principle is applied when children are being addressed by others. Thus, the neuter gender in the future tense is marked only in the 3rd pers. sing. in form of the -lo suffix. It is used when we talk about a child, e.g. *Moje dziecko nie będzie czytało tej nudnej książki*. Die Formen der 1. und 2. Person Singular im Neutrum wurden mit einem Sternchen (*) markiert, da diese als sog. potentielle Formen gelten, d.h. sie treten im Alltagsgebrauch nicht auf, sind allerdings z.B. in Märchen zu finden. Wenn Kinder über sich selbst sprechen, verwenden sie dabei die entsprechenden Artikelformen: Jungen – maskuline Endungen, Mädchen feminine Endungen. Das Gleiche geschieht, wenn jemand Kinder anspricht. Somit hat das Neutrum im Futur nur eine Form, d.h. die 3. Person Plural, die auf -lo endet. Diese wird angewendet, wenn über ein Kind gesprochen wird, z.B. *Moje dziecko nie będzie czytało tej nudnej książki*.

Określenia czasu odnoszące się do przyszłości / Time expressions referring to the future / Zeitausdrücke, die die Zukunft beschreiben

			sekunda second Sekunde	minuta minute Minute	godzina hour Stunde	dzień day Tag	tydzień week Woche	miesiąc month Monat	rok year Jahr
za	(1)		sekundę	minutę	godzinę	dzień	tydzień	miesiąc	rok
	2, 3, 4		sekundy	minuty	godziny	dni	tygodnie	miesiące	lata
	5–21		sekund	minut	godzin	dni	tygodni	miesiące	lat
	22, 23, 24		sekundy	minuty	godziny	dni	tygodnie	miesiące	lata
	25–31		sekund	minut	godzin	dni	tygodni	miesiące	lat
	...2, ...3, ...4		sekundy	minuty	godziny	dni	tygodnie	miesiące	lata
	...5 ...1		sekund	minut	godzin	dni	tygodni	miesiące	lat

Mówimy / We say / Man sagt:

za dwie / dwadzieścia dwie sekundy, minuty, godziny (rodzaj żeński / feminine / Femininum)

za dwa / dwadzieścia dwa dni, tygodnie, miesiące, lata (rodzaj męski / masculine / Maskulinum)

jutro	tomorrow	morgen
pojutrze	the day after tomorrow	übermorgen
wkrótce	soon	bald
w przyszłym / następnym tygodniu	next week	in der nächsten Woche
w przyszłym / następnym miesiącu	next month	im nächsten Monat
w przyszłym / następnym roku	next year	im nächsten Jahr
w przyszłości	in the future	in der Zukunft

TRYB ROZKAZUJĄCY / THE IMPERATIVE / DER IMPERATIV

Podstawa tworzenia trybu rozkazującego / The base form for the imperative construction / Die Grundlage der Imperativbildung

KONIUGACJA I	KONIUGACJA II	KONIUGACJA IIIa	KONIUGACJA IIIb
 <i>pisać</i>	 <i>liczyć</i>	 <i>czytać</i>	 <i>jeść</i>
3 os. lp cz. teraźniejszego 3 rd pers. sing. present t. 3. Pers. Sg. Präs. on, ona, ono – pisz-e	3 os. lp cz. teraźniejszego 3 rd pers. sing. present t. 3. Pers. Sg. Präs. on, ona, ono – licz-y	3 os. lm cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. present t. 3. Pers. Pl. Präs. oni, one – czytaj-a	3 os. lm cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. present t. 3. Pers. Pl. Präs. oni, one – jedz-a
pisz-	licz-	czytaj-	jedz-

Budowa form osobowych trybu rozkazującego / Construction of the personal forms of the imperative / Bildung der Personalformen des Imperativs

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 -my, *-ij-my / -y-i-my!
2 -Ø, *-ij-Ø / -y-i-Ø	2 -cie, *-ij-cie / -y-i-cie
3 niech + 3 os. lp cz. teraźniejszego 3 rd pers. sing. present t. 3. Pers. Sg. Präs.	3 niech + 3 os. lm cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. present t. 3. Pers. Pl. Präs.

*rozszerzenie -ij- / -yj- pojawia się czasami, gdy temat czasownika kończy się na grupę spółgłosek -CC- (C – spółgłoska), por. / the expanded suffix -ij- / -yj- is sometimes used when the verb stem ends with a consonant cluster -CC- (C – consonant), e.g. die zusätzlichen -ij- / -yj- werden hinzugefügt, wenn der Verbstamm auf die Konsonantengruppe -CC- (C – Konsonant) endet, vgl. zapomnieć → zapomnij!, rwać → rwij!, trzeć → trzyj!, przeć → przyj!, ale / hut / aber: kończyć → kończ!, myśleć → myśl!, wiercić → wierć!, pościć → pość!

Tryb rozkazujący czasowników koniugacji I / The imperative of the verbs in the conjugation pattern I / Imperativ der Verben der Konjugation I

pisać

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 pisz-my!
2 pisz-o!	2 pisz-cie!
3 niech pisze!	3 niech piszą!

Tryb rozkazujący czasowników koniugacji II / The imperative of the verbs in the conjugation pattern II / Imperativ der Verben der Konjugation II

liczyć

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 licz-my!
2 licz-o!	2 licz-cie!
3 niech liczy!	3 niech liczą!

Tryb rozkazujący czasowników koniugacji III (a, b) / The imperative of the verbs in the Conjugation pattern III (a, b) / Imperativ der Verben der Konjugation III (a, b)

czytać

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 czytaj-my!
2 czytaj-o!	2 czytaj-cie!
3 niech czyta!	3 niech czytają!

jeść

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 jedz-my!
2 jedz-o!	2 jedz-cie!
3 niech jć!	3 niech jedzą!

Tryb rozkazujący czasowników z grupą spółgłoskową -Cn- w bezokoliczniku / Imperative of the verbs with a -Cn- consonant cluster in the stem of the infinitive / Imperativ der Verben mit der Konsonantengruppe -Cn- im Infinitiv: *biegnąć, ciągnąć, krzyknąć, zapomnieć*

biegnąć (= biec)

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 biegnij-my!
2 biegnij-o!	2 biegnij-cie!
3 niech biegnie!	3 niech biegną!

Tryb rozkazujący czasowników, w których tworzą się wygłosowe grupy spółgłoskowe podczas odmiany w czasie teraźniejszym / Imperative of the verbs whose stems end with consonant clusters in their inflected personal forms in the present tense / Imperativ der Verben, bei denen in ihrer Beugung im Präsens Auslaut-Konsonantengruppen entstehen: *ciąć → tnę, tniesz, tniesz, dąć → dmę, dmiesz, dme; odpocząć → odpocznę, odpoczniesz, odpoczniesz; rwać → rwę, rwiesz, rwie; spać → śpię, śpisz, śpi; tkwić → tkwię, tkwiesz, tkwi. zacząć → zacznę, zaczniesz, zaczniesz*

ciąć

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR	LICZBA MNOGA PLURAL
1 –	1 tnij-my!
2 tnij-o!	2 tnij-cie!
3 niech tnij!	3 niech tną!

Tryb rozkazujący czasowników / Imperative of the verbs / Imperativ der Verben *drzeć, trzeć, umieść, opisać, przeć, trzeć*

drzeć

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL	
1	–	1	drzyj-my!
2	drzyj-o!	2	drzyj-cie!
3	niech drze!	3	niech drą!

Tryb rozkazujący czasowników z zakończeniem / Imperative of the verbs ending in / Imperativ der Verben mit der Endung *~znawać (poznawać, przyznawać, uznawać itp.)* oraz / and / und *chcieć, dać, dawać, mieć, stawać*

dać

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL	
1	–	1	dał-my!
2	dał-o!	2	dał-cie!
3	niech da!	3	niech dadza!

Uwaga / Attention / Achtung: Podstawą tworzenia trybu rozkazującego czasowników tej grupy jest temat bezokolicznika (*poznawa-ć, przyznawa-ć, uznawa-ć, chcie-ć, da-ć, dawa-ć, mieć-ć, stawa-ć*), do którego dodajemy rozszerzenie *-j-*, a po nim końcówki osobowe trybu rozkazującego. por. / The base form for the construction of the imperative in this group of verbs is the stem of the infinitive expanded with the *-j-* extension, to which proper personal suffixes of the imperative are added, e.g. / Grundlage für die Imperativbildung der Verben dieser Gruppe ist der Verbstamm im Infinitiv, dem der Buchstabe *-j-* hinzugefügt wird und danach die Personalendungen des Imperativs. vgl.

Bezokolicznik Infinitive Infinitiv	LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL		
	2	3	1	2	3
poznawa-ć	poznawaj-o!	niech poznaje!	poznawaj-my!	poznawaj-cie!	niech poznają!
przyznawa-ć	przyznawaj-o!	niech przyznaje!	przyznawaj-my!	przyznawaj-cie!	niech przyznają!
uznawa-ć	uznawaj-o!	niech uznaje!	uznawaj-my!	uznawaj-cie!	niech uznają!
chcie-ć	chciej-o!	niech chce!	chciej-my!	chciej-cie!	niech chcą!
dawa-ć	dawaj-o!	niech daje!	dawaj-my!	dawaj-cie!	niech dają!
mie-ć	miej-o!	niech ma!	miej-my!	miej-cie!	niech mają!
wstawa-ć	wstawaj-o!	niech wstaje!	wstawaj-my!	wstawaj-cie!	niech wstają!

Tryb rozkazujący czasowników koniugacji II zakończonych w bezokoliczniku na: / Imperative of the verbs in the conjugation pattern II whose infinitive stem ends in: / Imperativ der Verben der Konjugation II mit der Verbstammendung: *~ość (dość, krość, łoić, rościć, zbroić)* oraz / and / und *bać się i stać* (alternacja / alternation / Alternation o : ó)

Bezokolicznik Infinitive Infinitiv	LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL		
	2	3	1	2	3
dość	doj-o!	niech doi!	doj-my!	doj-cie!	niech doją!
krość	kroj-o!	niech kroj!	kroj-my!	kroj-cie!	niech kroją!
łoić	łoj-o!	niech loi!	łoj-my!	łoj-cie!	niech loją!
rościć	strój-o!	niech stroi!	strój-my!	strój-cie!	niech stroją!
zbroić	zbrój-o!	niech zbroi!	zbrój-my!	zbrój-cie!	niech zbroją!
bać się	boj-o się!	niech boi się!	boj-my się!	boj-cie się!	niech boją się!
stać	stoj-o!	niech stoi!	stoj-my!	stoj-cie!	niech stoją!

Uwaga / Attention / Achtung: Alternacja o : ó występuje również w trybie rozkazującym od czasowników / o : o alternation occurs also in the imperative forms of the verbs / Solche Alternation gibt es auch im Imperativ der Verben *robić* oraz *pomóc*.

robić	rob-o!	niech robi!	rob-my!	rob-cie!	niech robią!
pomóc	pomóż-o!	niech pomoże!	pomóż-my!	pomóż-cie!	niech pomogą!

Tryb rozkazujący czasowników koniugacji I i II z zakończeniami / The imperative of the verbs in conjugation patterns I and II ending in / Imperativ der Verben der Konjugation I und II mit den Endungen *~sie, ~si, ~cie, ~ci, ~cie, ~ci, ~dzie, ~dzi, ~nie, ~ni* w formie bazowej, tj. 3 os. lp. cz. teraźniejszego / in their base form, i.e. 3rd pers. sing. present tense / in der Basisform, d.h. 3. Pers. Sg. im Präsens

Czasownik Verb	3 os. lp. 3 rd pers. sing. 3 Pers. Sg.	LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL		
		2	3	1	2	3
nieść	on, ona, ono niesie	nieś!	niech niesie!	nieśmy!	nieście!	niech niosą!
prosić	on, ona, ono prosi	proś!	niech prosi!	prośmy!	proście!	niech proszą!
gryźć	on, ona, ono gryzie	gryź!	niech gryzie!	gryźmy!	gryźcie!	niech gryzą!
wozić	on, ona, ono wozi	woź!	niech wozi!	woźmy!	woźcie!	niech wożą!
pleść	on, ona, ono plecie	pleć!	niech plecie!	plećmy!	plećcie!	niech plotą!
wrócić	on, ona, ono wróci	wróć!	niech wróci!	wróćmy!	wróćcie!	niech wróca!
jednać	on, ona, ono jedzie	jedź!	niech jedzie!	jedźmy!	jedźcie!	niech jadą!
chodzić	on, ona, ono chodzi	chodź!	niech chodzi!	chodźmy!	chodźcie!	niech chodzą!
płynąć	on, ona, ono płynie	plyń!	niech płynie!	plyńmy!	plyńcie!	niech płyną!
gonić	on, ona, ono goni	goń!	niech goni!	gońmy!	gońcie!	niech gonia!

Nieregularne formy trybu rozkazującego / Irregular forms of the imperative / Unregelmäßige Imperativformen

Bezokolicznik Infinitive Infinitiv	LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA MNOGA PLURAL		
	2	3	1	2	3
wziąć	weź-o!	niech wźmie!	wcź-my!	weź-cie!	niech wezną!
być	bądź-o!	niech będzie!	bądź-my!	bądź-cie!	niech będą!

DER KONJUNKTIV

Budowa form osobowych trybu przypuszczającego / The construction of the personal forms in the hypothetical mood / Bildung der Personalformen des Konjunktivs

LICZBA POJEDYNCZA SINGULAR		LICZBA WNOGA PLURAL	
1	3 os. lp cz. przeszłego (r. m., r. ż., r. n.)	-bym	1
2		-byś	2
3	3 rd pers. sing. past t. (masculine, feminine neuter) 3. Pers. Sg. Präteritum (Maskulinum, Femininum, Neutrum)	-by	3
			3 rd pers. pl. past t. (virile, non-virile) 3 Pers. Pl. Präteritum (maskuline Personalform Suchform)

Tryb przypuszczający czasowników koniugacji I / The hypothetical mood of the verbs in the conjugation pattern I / Konjunktiv der Verben der Konjugation I (*naj*)**isać** (3 os. lp. c. przeszłego: *on (naj)isał, ona (naj)ipsa, ono (naj)ipsało, 3 os. lm. c. przeszłego: oni (naj)ipsali, one (naj)ipsali*)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeńsi feminine Femininum	nijaki neuter Neutrum
POJEDYŃCZA SINGULAR	1	(na)pisał bym	(na)pisał aby m	—
	2	(na)pisał byś	(na)pisał abyś	—
	3	(na)pisał by	(na)pisał aby	(na)pisał aby
MNOGA PLURAL	1	(na)pisał byśmy	(na)pisał abyśmy	—
	2	(na)pisał byście	(na)pisał abyście	—
	3	(na)pisał by	(na)pisał aby	(na)pisał aby

Tryb przypuszczający czasowników koniugacji II / The hypothetical mood of the verbs in the conjugation pattern II / Konjunktiv der Verben der Konjugation II (*polić*ć 3 os. lp. cz. przeszłego: on (po)łiżył, ona (po)łiżyła, ono (po)łiżyło; 3 os. lm cz. przeszłego: oni (po)łiżyli, one (po)łiżyły).

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYŃCZA SINGULAR	1	{po}liczyłby(m)	{po}liczyłaby(m)	—
	2	{po}liczyłby	{po}liczyłabyś	
	3	{po}liczyłby	{po}liczyłaby	{po}liczyłoby
		męskoosobowy masculine-personal maskuline Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	{po}liczylibyśmy	{po}liczyłybyśmy	
	2	{po}liczylibyście	{po}liczyłybyście	
	3	{po}liczyliby	{po}liczyłyby	

Tryb przypuszczający czasowników koniugacji III (a, b) / The hypothetical mood of the verbs in the conjugation pattern III (a, b) / Konjunktiv der Verben der Konjugation III (a, b) (prze)czać (3 os. *przeszłego*: on (prze)czytał, ona (prze)czytała, ono (prze)czytało; 3 os. *lin cz. przeszłego*: oni (prze)czytali, one (prze)czytały)

Liczba number Numerus	Osoba person Persone	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYŃCZA SINGULAR	1	(prze)czytał by m	(prze)czytał aby m	—
	2	(prze)czytał by s	(prze)czytał aby s	—
	3	(prze)czytał by	(prze)czytał aby	(prze)czytał aby
		męskoosobowy masculine-personal maskuline Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	(prze)czytał by smv	(prze)czytał aby smv	—
	2	(prze)czytał by ście	(prze)czytał aby ście	—
	3	(prze)czytał by	(prze)czytał aby	—

(~~z)jeść~~ (3 os. lp cz. przeszłego on z/jadł, ona jadła ono jadło; 3 os. lm cz. przeszłego oni jedli, one jadły)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	{z}jadł by m	{z}jadł aby m	—
	2	{z}jadł byś	{z}jadł abyś	—
	3	{z}jadł aby	{z}jadł aby	{z}jadł aby
		męskoosobowy masculine-personal maskuline Personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform	
MNOGA PLURAL	1	{z}jedł by śmy	{z}jedł aby śmy	—
	2	{z}jedł byście	{z}jedł abyście	—
	3	{z}jedł iby	{z}jedł iby	—

Zasady akcentowania form trybu przypuszczającego / Stress patterns of the verbs in the hypothetical mood / Akzentuierung im Konjunktiv

5	4	3	2	1	
					1. 2. 3 osoba lp + 3 osoba lm / 1 st , 2 nd , 3 rd pers sing + 3 rd pers pl / 1., 2., 3 Pers Sg + 3. Pers Pl
					1, 2 osoba l. mm / 1 st , 2 nd pers. pl / 1., 2 Pers Pl

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR														
	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1.	prze-	tał	bym		prze- czy-	ta	bym							
2.	prze-	tał	byś		prze- czy-	ta	byś							
3.	prze-	tał	by		prze- czy-	ta	by			prze- czy-	ta	by		

LICZBA MNOGA / PLURAL														
	6	5	4	3	2	1	6	5	4	3	2	1		
1.	prze- czy-	li	byś	my			prze	czy-	ly	byś	my			
2.	prze- czy-	li	byś	cie			prze	czy-	ly	byś	cie			
3.	prze- czy-	li	by				prze	czy-	ly	by				

Tryb przypuszczający wyrazów modalnych (bezosobowych) / Hypothetical mood of modal words (impersonal) / Konjunktiv der Modaleiben (unpersönlich)

można	był/ by było		Można by zrobić zakupy.
trzeba		bezkolnicznik	Trzeba by było iść do sklepu.
warto		podstawowego	Warto by porównać o tym
wolno		czasownika	Wolno by było śpiewać, gdyby nie cięła nocna
nie sposób		Infinitive of the main verb	Nie sposób by zapomnieć o tym
szkoda		Infinitiv des	Szkoda by było nie pojechać w góry
żal		Imperfekt	Żal by mi iść z nią do kina.
przypadło		Imperfekt	Przypadło by było, gdybyś szło i powiedział.

Uwaga / Attention / Achtung: Cząstkę *by* z formami nieosobowymi (wyznacznik modalnymi) piszemy rozdzielnie / *Particle by* is spelled separately in connections with impersonal forms (modal words) / Das Element *by* wird bei unpersönlichen Formen (Modalwörtern) getrennt geschrieben

Tryb przypuszczający czasownika modalnego / Hypothetical mood of the modal verb /
Konjunktiv des Modalverbs *powinien* (3 os. lp. c. *przeszłego*: on *powinien*, ona *powinna*,
 ono *powinno*; 3 os. lp. c. *przeszłego*: oni *powinni*, one *powinny*)

Liczba number Numerus	Osoba person Personae	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYŃCZA	1	powinien bym	powinna bym	—
	2	powinien być	powinna być	—
SINGULAR	3	powinien by	powinna by	powinno by
		męskoosobowy masculine-personal maskuline-personalform	niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachfem	
WIELKA PLURAL	1	powinni byśmy	powinny byśmy	—
	2	powinni byćście	powinny byćście	—
	3	powinni by	powinny by	—

Tryb przypuszczający czasowników modalnych / Hypothetical mood of the modal verbs / Konjunktiv der Modalverben *chcieć, móc*

chcieć (3 os. lp cz. przeszłego: on chciał, ona chciała, ono chciało, 3 os. lm cz. przeszłego: oni chcieli, one chciały)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	chciałbym	chciałabym	—
	2	chciałbyś	chciałabyś	—
	3	chciałby	chciałaby	chciałoby
		męskoosobowy masculine-personal maskuline Personalform		
		niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform		
MNOGA PLURAL	1	chcielibyśmy	chcielibyśmy	—
	2	chcielibyście	chcielibyście	—
	3	chcieliby	chcieliby	—

Uwaga / Attention / Achtung: Używając form trybu przypuszczającego czasownika *chcieć*, możesz wyrażać swoje życzenia lub mówić o swoich marzeniach, np.: / The hypothetical mood form of the verb *chcieć* may be used to express wishes or desires, e.g.: / Beim Verwenden der Konjunktivformen des Modalverbs *chcieć* kann man seine Wünsche oder Träume ausdrücken, z.B.: *Chciałbym napić się wody. W przyszłości chciałbym mieć dzieci* dom

móc (3 os. lp cz. przeszłego: on mógł, ona mogła, ono mogło, 3 os. lm cz. przeszłego: oni mogli, one mogły)

Liczba number Numerus	Osoba person Person	Rodzaj / gender / Genus		
		męski masculine Maskulinum	żeński feminine Femininum	niżaki neuter Neutrum
POJEDYNCZA SINGULAR	1	mógłbym	mogłabym	—
	2	mógłbyś	mogłabyś	—
	3	mógłby	mogłaby	mogłoby
		męskoosobowy masculine-personal maskuline Personalform		
		niemęskoosobowy non-masculine-personal Sachform		
MNOGA PLURAL	1	moglibyśmy	moglibyśmy	—
	2	moglibyście	moglibyście	—
	3	mogliby	mogliby	—

Uwaga / Attention / Achtung: Używając form trybu przypuszczającego czasownika *móc* w zdaniu pytającym, możesz w uprzejmy sposób wyrazić swoją prośbę, np.: / The hypothetical mood form of the verb *móc* in an interrogative clause may be used as a polite form of a request: / Mit der Konjunktivform des Verbs *móc* in Fragesätzen kann man auf eine höfliche Art seinen Wunsch ausdrücken, vgl.: *Czy mógłbym usiąść?* (= *Chciałbym usiąść* / *Proszę pozwolić mi usiąść*), *Czy mogłobyś podać mi cukier?* (= *Podaj mi cukier* / *Proszę podać mi cukier*), *Czy mogliby pan otworzyć okno?* (= *Niech pan otwórz okno* / *Proszę otworzyć okno*).

Ruchomość zakończeń trybu przypuszczającego / The mobility of the hypothetical mood suffixes / Die Beweglichkeit der Endungen im Konjunktiv

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR	
1 Chętnie poszedłbym z tobą na spacer.	Chętnie bym poszedł z tobą na spacer.
2 Czy poszłobyś ze mną na spacer?	Czy byś poszła ze mną na spacer?
3 Twoje dziecko chętnie poszłoby z nami na spacer.	Twoje dziecko chętnie by poszło z nami na spacer.
LICZBA MNOGA / PLURAL	
1 Chętnie poszlibyśmy z wami na spacer.	Chętnie byśmy poszli z wami na spacer.
2 Czy poszlibyście z nami na spacer?	Czy byście poszli z nami na spacer?
3 Oni chętnie poszliby z nami na spacer.	Oni chętnie by poszli z nami na spacer.

Użycie trybu przypuszczającego w zdaniach okolicznikowych warunku / The use of the hypothetical mood in conditional clauses / Die Verwendung des Konjunktivs in Konditionalsätzen

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR			
zdanie podrzędne / subordinate clause / Nebensatz		zdanie nadrzędne / main clause / übergeordneter Satz	
Gdybym Gdybyś Gdyby	czasownik w formie 3 os. lp cz. przeszłego r. m., r. ż., r. n. verb in 3 rd pers. sing. past t., masc., fem., neut. Verb in der 3. Pers. Sg. Präteritum, Maskulinum, Femininum, Neutrum	ciąg dalszy zdania podrzednego the remaining part of the subordinate clause der Rest des Nebensatzes	czasownik w formie trybu przypuszczającego verb in the hypothetical mood form Verb im Konjunktiv
LICZBA MNOGA / PLURAL			
zdanie podrzędne / subordinate clause / Nebensatz		zdanie nadrzędne / main clause / übergeordneter Satz	
Gdybyśmy Gdybyście Gdyby	czasownik w formie 3 os. lm cz. przeszłego r. mos., r. nmos. verb in 3 rd pers. pl. past t., masculine-personal, non-masculine-personal Verb in der 3. Pers. Pl. Präteritum, maskuline Personalform, Sachform	ciąg dalszy zdania podrzednego the remaining part of the subordinate clause der Rest des Nebensatzes	czasownik w formie trybu przypuszczającego verb in the hypothetical mood form Verb im Konjunktiv
Gdybym Gdybyś Gdyby Gdybyśmy Gdybyście Gdyby	interesował się uczył się pojechała mieli pracowali była	komputerami, systematycznie, z nami, dużo pieniędzy, w banku, ładna pogoda,	studiowałbym informatykę. zdałbyś egzamin bez problemów. nie nudziłaby się teraz w domu. kupilibyśmy duży dom. mielibyście dużo pieniędzy. pojechalibyśmy w góry.

IMIESŁÓW PRZYMOTNIKOWY CZYNNY / ACTIVE ADJECTIVAL PARTICIPLE / DAS

ADJEKTIV-PARTIZIP AKTIV

Reguły tworzenia imiesłów przymiotnikowych czynnych / The construction of the active adjectival participle / Bildung des Adjektiv-Partizips Aktiv. Imiesłów przymiotnikowy czynny tworzymy tylko od czasowników niedokonanych! / Active adjectival participle can be constructed only on the basis of imperfective verbs! Das Adjektiv-Partizip Aktiv wird nur aus unvollendeten Verben gebildet!

KONIUGACJA I CONJUGATION I KONJUGATION I	KONIUGACJA II CONJUGATION II KONJUGATION II	KONIUGACJA IIIa CONJUGATION IIIa KONJUGATION IIIa	KONIUGACJA IIIb CONJUGATION IIIb KONJUGATION IIIb
 <i>pisać</i>	 <i>liczyć</i>	 <i>czytać</i>	 <i>jeść</i>
3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t. 3 Pers. Pl. Präs <i>oni, one – pisz-ą</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t. 3. Pers. Pl. Präs <i>oni, one – licz-ą</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t. 3. Pers. Pl. Präs <i>oni, one – czytaj-ą</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t. 3. Pers. Pl. Präs <i>oni, one – jedz-ą</i>
↓	↓	↓	↓
<i>pisz-ąc-y (r. m.)</i> <i>pisz-ąc-a (r. ż.)</i> <i>pisz-ąc-e (r. n.)</i>	<i>licz-ąc-y (r. m.)</i> <i>licz-ąc-a (r. ż.)</i> <i>licz-ąc-e (r. n.)</i>	<i>czytaj-ąc-y (r. m.)</i> <i>czytaj-ąc-a (r. ż.)</i> <i>czytaj-ąc-e (r. n.)</i>	<i>jedz-ąc-y (r. m.)</i> <i>jedz-ąc-a (r. ż.)</i> <i>jedz-ąc-e (r. n.)</i>

Odmiana imiesłów przymiotnikowych czynnych / The inflection of active adjectival participles / Die Beugung des Adjektiv-Partizips Aktiv. Imiesłowy przymiotnikowe czynne tak samo jak przymiotniki odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje. Just like adjectives, active adjectival participles are inflected for case, number and gender. Genau wie Adjektive, haben Adjektiv-Partizipien Aktiv ihren Kasus, Numerus und ihr Genus.

Liczba Number Numerus	Przypadek Case Kasus	Rodzaj / gender / Genus				
		męskoosobowy masculine-personal Maskulinum (maskulin personal)	męskożywoty masculine-animal Maskulinum (belebit)	męskozwierzętny masculine-animale Maskulinum (unbelebit)	ogólne neuter Neutrum	żeńskie feminine Femininum
pojedyncza singular Singular	M N	pisz-ąc-y			pisz-ąc-e	pisz-ąc-a
	D G	pisz-ąc-ego			pisz-ąc-ej	pisz-ąc-ą
	C D	pisz-ąc-emu			pisz-ąc-emu	pisz-ąc-ą
	B A	pisz-ąc-ego			pisz-ąc-e	pisz-ąc-a
	N I	pisz-ąc-ym			pisz-ąc-ym	pisz-ąc-ą
	Ms L	pisz-ąc-ym			pisz-ąc-ym	pisz-ąc-ą
mnoga plural Plural	M N	pisz-ąc-y			pisz-ąc-e	pisz-ąc-a
	D G	pisz-ąc-ych			pisz-ąc-ych	pisz-ąc-ych
	C D	pisz-ąc-ym			pisz-ąc-ym	pisz-ąc-ym
	B A	pisz-ąc-ych			pisz-ąc-e	pisz-ąc-a
	N I	pisz-ąc-ymi			pisz-ąc-ymi	pisz-ąc-ymi
	Ms L	pisz-ąc-ych			pisz-ąc-ych	pisz-ąc-ych

Imiesłowy przymiotnikowe czynne tworzą związek zgody z rzeczownikami, do których się odnoszą, tzn. identycznie jak przymiotniki zgadzają się z określonym rzeczownikiem pod względem przypadku, liczby oraz rodzaju. Active adjectival participles (in the same way as adjectives) exhibit agreement with the nouns they modify in terms of case, number and gender. Die Adjektiv-Partizipien Aktiv sind wie Adjektive mit den Bezugssubstantiven kongruent. Das bedeutet, dass sie, wie Adjektive, denselben Kasus, Numerus und dasselbe Genus haben.

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR				
M N	To jest...	piszący student	pisząca studentka	piszące dziecko
D G	Nie ma tu...	piszącego studenta	piszącej studentki	piszącego dziecka
C D	Przyglądam się...	piszącemu studentowi	piszącej studentce	piszącemu dziecku
B A	Widzę...	piszącego studenta	piszącą studentkę	piszące dziecko
N I	Rozmawiam z...	piszącym studentem	piszącą studentką	piszącym dzieckiem
Ms L	Myślę o...	piszącym studentie	piszącej studentce	piszącym dziecku
LICZBA MNOGA / PLURAL				
M N	To są...	piszący studenci	piszące studentki	piszące dzieci
D G	Nie ma tu...	piszących studentów	piszących studentek	piszących dzieci
C D	Przyglądam się...	piszącym studentom	piszącym studentkom	piszącym dzieciom
B A	Widzę...	piszących studentów	piszące studentki	piszące dzieci
N I	Rozmawiam z...	piszącymi studentami	piszącymi studentkami	piszącymi dziećmi
Ms L	Myślę o...	piszących studentach	piszących studentkach	piszących dzieciach

Transformacje z użyciem imiesłów przymiotnikowych czynnych / Transformations with the application of active adjectival participles / Transformationen mit den Adjektiv-Partizipien Aktiv. Imiesłowy przymiotnikowy czynny zastępuje zdania podrzędne przydawkowe rozpoczynające się od zaimka względnego *który, która, które, którzy, które* / Active adjectival participle can replace subordinate relative clauses starting with the relative pronoun *który, która, które, którzy, które*. Das Adjektiv-Partizip Aktiv ersetzt die subordinierten Attributivsätze, die mit den Relativpronomen *który, która, które, którzy, które* beginnen.

Dziennikarz, <i>który pisze tak dobre artykuły</i> , musi dobrze zarabiać. Dziennikarz <i>piszący</i> tak dobre artykuły musi dobrze zarabiać.
Nie znam studenta, <i>który pisze pamiętniki</i> . Nie znam studenta <i>piszącego</i> pamiętniki.
Kobieta, <i>która pisze te sensacyjne artykuły</i> , pracuje w naszej redakcji. Kobieta <i>pisząca</i> te sensacyjne artykuły pracuje w naszej redakcji.
Myślał o kobiecie, <i>która pisała te książki</i> . Myślał o kobiecie <i>piszącej</i> te książki.
Dziecko, <i>które często pisze wypracowania</i> , nie ma kłopotów z ortografią. Dziecko często <i>piszące</i> wypracowania nie ma kłopotów z ortografią.
Profesor przyglądał się studentom, <i>którzy pisali egzamin</i> . Profesor przyglądał się studentom <i>piszącym</i> egzamin.
Mężczyźni, <i>którzy piszą romanse</i> , są popularni wśród kobiet. Mężczyźni <i>piszący</i> romanse są popularni wśród kobiet.
Podziwiam dziewczyny, <i>które piszą wiersze</i> . Podziwiam dziewczyny <i>piszące</i> wiersze.

IMIESŁÓW PRZYMOTNIKOWY BIERNY / PASSIVE ADJECTIVAL PARTICIPLE / ADJEKTIV-PARTIZIP PASSIV

Reguły tworzenia imiesłów przymiotnikowych biernych / The construction of the passive adjectival participle / Die Bildung des Adjektiv-Partizips Passiv. Imiesłów przymiotnikowy bierny tworzymy od czasowników niedokonanych i dokonanych, ale mających stronę czynną i bierną, czyli przechodni (transytywnych) / Passive adjectival participle is constructed on the basis of imperfective and perfective transitive verbs (i.e. which can be used both in active and passive voice) / Das Adjektiv-Partizip Passiv wird von unvollendeten sowie vollendeten Verben gebildet, die eine Aktiv- und Passivform haben, d.h. die zu den transitiven Verben gehören.

temat czasownika verb stem Verbstamm	+	-n-	+	-y (r. m. / masc. / m.), -a (r. ż. / fem. / f.), -e (r. n. / neut. / n.), -i (r. mos. / masc.-pers. / Pers.-Form), -e (r. nmos. / non-masc.-pers. / Sachform)
		-on-		
		-i-		
		-e-		

Imiesłowy przymiotnikowe bierne z sufiksem -n- / Passive adjectival participle with -n- suffix / Adjektiv-Partizip Passiv mit dem Suffix -n-

*bez czasowników z zakończeniem / not with verbs ending in / ohne Verben mit Endung -zecz

Czasowniki zakończone na ~ać, ~eć* w bezokoliczniku → -n- Verbs ending in ~ać, ~eć* in infinitive → -n- Verben mit der Endung ~ać, ~eć* im Infinitiv → -n-					
bezokolicznik infinitive Infinitiv	3 os. lp r. m. cz. przeszłego 3 rd pers. sing. masc. past t. 3. Pers. Sg. m. Prät.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv	bezokolicznik infinitive Infinitiv	3 os. lp r. m. cz. przeszłego 3 rd pers. sing. masc. past t. 3. Pers. Sg. m. Prät.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv
pisać	on pisa-l	pisany, -a, -e	napisać	on napisa-l	napisany, -a, -e
czytać	on czyta-l	czytany, -a, -e	przeczytać	on przeczyta-l	przeczytany, -a, -e
słyszeć	on słysza-l	słyszany, -a, -e	usłyszeć	on usłysza-l	usłyszany, -a, -e
oglądać	on ogląda-l	oglądany, -a, -e	obejrzeć	on obejrza-l	obejrzany, -a, -e

Imiesłowy przymiotnikowe bierne z sufiksem -on- / Passive adjectival participle with -on- suffix / Adjektiv-Partizip Passiv mit dem Suffix -on-

Uwaga / Attention / Achtung: *ukraść → ty ukradni-esz → ukradziony, -a, -e

Czasowniki zakończone na ~ić, ~yć, ~sć, ~zć, ~ć w bezokoliczniku → -on- Verbs ending in ~ić, ~yć, ~sć, ~zć, ~ć in infinitive → -on- Verben mit der Endung ~ić, ~yć, ~sć, ~zć, ~ć im Infinitiv → -on-					
bezokolicznik infinitive Infinitiv	2 os. lp cz. teraźniejszego 2 nd pers. sing. pres. t. 2. Pers. Sg. Präs.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv	bezokolicznik infinitive Infinitiv	2 os. lp cz. przyszłego 2 nd pers. sing. fut. t. 2. Pers. Pl. Futur	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv
placić	ty plac-isz	placony, -a, -e	zapłacić	ty zapłac-isz	zaplacony, -a, -e
liczyć	ty licz-y-sz	liczony, -a, -e	policzyć	ty policz-vs	policzony, -a, -e
nieść	ty niesi-esz	niesiony, -a, -e	zanieść	ty zanieś-esz	zanieśiony, -a, -e
gryźć	ty gryzi-esz	gryziony, -a, -e	ugryźć	ty ugryzi-esz	ugryziony, -a, -e
piec	ty piecz-esz	pieczony, -a, -e	upiec	ty upiec-esz	upieczony, -a, -e

Imiesłowy przymiotnikowe bierne z sufiksem -ę- / Passive adjectival participle with the -ę- suffix / Partizip Passiv mit dem Suffix -ę-

Czasowniki zakończone na ~nąć w bezokoliczniku → -ę- Verbs ending in ~nąć in infinitive → -ę- Verben mit der Endung ~nąć im Infinitiv → -ę-					
bezokolicznik infinitive Infinitiv	2 os. lp cz. teraźniejszego 2 nd pers. sing. pres. t. 2. Pers. Sg. Präs.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv	bezokolicznik infinitive Infinitiv	2 os. lp cz. przyszłego 2 nd pers. sing. fut. t. 2. Pers. Sg. Futur	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv
ciągnąć	ty ciągni-esz	ciągnięty, -a, -e	pociągnąć	ty pociągni-esz	pociągnięty, -a, -e
pełnać	ty pełni-esz	pełniony, -a, -e	popchnąć	ty popchni-esz	popchnięty, -a, -e
			zamknąć	ty zamkni-esz	zamknięty, -a, -e
marznąć	ty marzni-esz	-----	zmarznąć	ty zmarzni-esz	zmarznięty, -a, -e
moknąć	ty mokni-esz	-----	zmoknąć	ty zmokni-esz	zmoknięty, -a, -e

Imiesłowy przymiotnikowe bierne z sufiksem -i- / Passive adjectival participle with -i- suffix / Adjektiv-Partizip Passiv mit dem Suffix -i-

Uwaga / Attention / Achtung: Istnieją dwie alternatywne postaci imiesłowa przymiotnikowego biernego od czasownika dokonanego *otwierać*: *otworzony* oraz *otwarty*. Pierwsza z nich została utworzona na bazie tematu czasu przyszłego tego czasownika, czyli 2 os. lp: *otwori-sz* → *otworz-on-y*, natomiast druga powstała w oparciu o temat czasu przeszłego, tj. 3 os. lp r. m. *otwar-l* → *otwar-t-y*. There are two variants of the passive adjectival participle of the perfective verb *otwierać*: *otworzony* and *otwarty*. The former is constructed on the basis of the future tense stem of this verb, i.e. 2nd pers. sing. *otwori-sz* → *otworz-on-y*, whereas the latter is formed on the basis of the past tense stem, i.e. 3rd pers. sing. masc. *otwar-l* → *otwar-t-y*. Es gibt zwei zulässige Formen des Partizips Passiv des Verbs *otwierać*: *otworzony* und *otwarty*. Die erste entstand anhand des Verbstammes der Futur-Form dieses Verbs, also der 2. Pers. Sg. *otwori-sz* → *otworz-on-y*, die zweite hingegen entstand anhand des Verbstammes der Präteritumform, also der 3. Pers. Sg. Maskulinum *otwar-l* → *otwar-t-y*.

Czasowniki zawierające rdzenne samogłoski -i-, -y-, -u-, -ę- w bezokoliczniku (pić, myć, pluć, ciąć) + czasowniki typu: drzeć, trzeć → -i- Verbs containing root consonants -i-, -y-, -u-, -ę- in infinitive (pić, myć, pluć, ciąć) + verbs of the type: drzeć, trzeć → -i- Verben mit den Vokalen -i-, -y-, -u-, -ę- im Verbstamm des Infinitivs (pić, myć, pluć, ciąć) + Verben der Gruppe drzeć, trzeć → -i-					
bezokolicznik infinitive Infinitiv	3 os. lp r. m. cz. przeszłego 3 rd pers. sing. masc. past t. 3. Pers. Sg. m. Prät.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv	bezokolicznik infinitive Infinitiv	3 os. lp r. m. cz. przeszłego 3 rd pers. sing. masc. past t. 3. Pers. Sg. m. Prät.	imiesłów przymiot. bierny passive adjectival participle Partizip Passiv
pić	on pi-l	piły, -a, -e	wypić	on wypil-l	wypity, -a, -e
myć	on my-l	myły, -a, -e	umyć	on umyl-l	umyty, -a, -e
pluć	on plu-l	pluty, -a, -e	opluć	on oplu-l	opłuty, -a, -e
ciąć	on cię-l	cięty, -a, -e	wyciąć	on wycią-l	wycięty, -a, -e
drzeć	on dar-l	darły, -a, -e	podrzeć	on podar-l	podarty, -a, -e
trzeć	on tar-l	tarły, -a, -e	potrzeć	on potar-l	potarty, -a, -e

Alternacje w mianowniku liczby mnogiej form męskoosobowych / Alternations in the nominative plural virile forms / Alternation im Nominativ Plural bei den maskulinen Personalformen

Bezokolicznik Infinitive Infinitiv	Imiesłów przymiotnikowy bierny / passive adjectival participle / Adjektiv-Partizip				
	Passiv				
	Rodzaj / gender / Genus				
	męsko masculine Maskulinum	żeńsko feminine Femininum	niżki neuter Neutrum	niemęskoosobowy non-masculine-personal Suchform	męskoosobowy masculine-personal maskuline
-nąć - -ęć	~ący	~ona	~one	~one	~ący
po/liczyć	po/liczony	po/liczona	po/liczone	po/liczone	po/liczeni
po/prosić	po/proszony	po/proszona	po/proszone	po/proszone	po/proszeni
za/nieść	za/niesiony	za/niesiona	za/niesione	za/niesione	za/niesieni
po/gryźć	po/gryziony	po/gryziona	po/gryzione	po/gryzione	po/gryzieni
z/gnieść	z/gnieciony	z/gnieciona	z/gniecione	z/gniecione	z/gnieceni
zawieść	zawiedziony	zawiedziona	zawiedzione	zawiedzione	zawiezeni
-nąć - -ęć	~ity	~ta	~te	~te	~ci
po/bić	po/bity	po/bita	po/bite	po/bite	po/bici
u/myć	u/myty	u/myta	u/myte	u/myte	u/myci
o/pluć	o/pluty	o/pluta	o/plute	o/plute	o/pluci
po/drzeć	po/darty	po/darta	po/darte	po/darte	po/darci
otworzyć	otwarto	otwarta	otwarłe	otwarłe	otwarci
-nąć - -ęć	~ity	~ta	~te	~te	~ci
po/ciągnąć	po/ciągnięty	po/ciągnięta	po/ciągnięte	po/ciągnięte	po/ciągnięci
po/pchnąć	po/pchnięty	po/pchnięta	po/pchnięte	po/pchnięte	po/pchnięci
zamknąć	zamknięty	zamknięta	zamknięte	zamknięte	zamknięci
zmarznąć	zmarznięty	zmarznięta	zmarznięte	zmarznięte	zmarznięci
zmoknąć	zmoknięty	zmoknięta	zmoknięte	zmoknięte	zmoknięci

Odmiana imiesłowów przymiotnikowych biernych / Inflection of passive adjectival participles / Beugung des Adjektiv-Partizips Passiv. Imiesłowy przymiotnikowe biernie tak samo jak przymiotniki odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje. Just like adjectives, passive adjectival participles are inflected for case, number and gender. Das Adjektiv-Partizip Passiv wird, genau wie Adjektive, durch Kasus, Numerus sowie Genus bezeichnet.

Liczba Numerus	Przypadek Case Kasus	Rodzaj / gender / Geschlecht				
		męskoosobowy masculine-personal Maskulinum (männlich personal)	męskozwrotny masculine-animate Maskulinum (tätlich)	męskoniezwrotny masculine-inanimate Maskulinum (unfähig)	niżki neuter Neutrum	żeńsko feminine Femininum
pojedyncza singular Singular	M N		z/marznięły		z/marznięły-e	z/marznięła
	D G		z/marzniętego			z/marzniętej
	C D		z/marzniętemu			z/marzniętej
	B A		z/marzniętego	z/marznięty	z/marznięły-e	z/marznięła
	N I		z/marznięty-m			z/marznięła
	Ms L		z/marznięty-m			z/marzniętej
mnoga plural Plural	M N	z/marznięci		z/marznięci-e		
	D G		z/marzniętych			
	C D		z/marznięty-m			
	B A	z/marzniętych		z/marznięci-e		
	N I		z/marznięty-mi			
	Ms L		z/marzniętych			

Imiesłowy przymiotnikowe biernie tworzą związek zgody z rzeczownikami, do których się odnoszą, tzn. tak samo jak przymiotniki zgadzają się z określonym rzeczownikiem pod względem przypadku, liczby oraz rodzaju. Active adjectival participles (in the same way as adjectives) exhibit agreement with the nouns they modify in terms of case, number and gender. Die Partizipien Passiv sind mit den Substantiven, die sie bezeichnen, kongruent d.h. sie stimmen im Kasus, Numerus und Genus mit den Substantiven überein.

Transformacje z użyciem imiesłowów przymiotnikowych biernych / Transformations with the application of passive adjectival participles / Transformationen mit dem Adjektiv-Partizip Passiv. Imiesłowy przymiotnikowy bierny zastępuje zdania podrzędne przydawkowe rozpoczynające się od zaimka względnego *który, która, które* i zawierające czasownik w czasie przeszłym. Passive adjectival participle can replace subordinate relative clauses starting with the relative pronoun *który, która, które*, containing a verb in the past tense. Das Partizip Passiv ersetzt subordinierte Attributsätze, die mit den Relativpronomen *który, która, które* beginnen und ein Verb im Präteritum beinhalten.

Jan i Maria kupili na aukcji obraz, który namalował Vincent van Gogh. Jan i Maria kupili na aukcji obraz namalowany przez Vincenta van Gogha.
Mieszkamy w domu, który wybudował mój dziadek. Mieszkamy w domu wybudowanym przez mojego dziadka.
Pamiętnik, który czytała , kładła na nocnym stoliku. Czytany pamiętnik kładła na nocnym stoliku.
Książka, którą kupiła Ewa, leżała na biurku. Książka kupiona przez Ewę, leżała na biurku.
Spróbuj babki, którą upiekła moja mama. Spróbuj babki upieczonej przez moją mamę.
Jan czytał artykuł, który napisał jego przyjaciel. Jan czytał artykuł napisany przez jego przyjaciela.
Uczniowie dbali o książki, które wypożyczyli z biblioteki. Uczniowie dbali o książki wypożyczone z biblioteki.
Garnki, które umyla , kładła na suszarkę do naczyń. Umyte garnki kładła na suszarkę do naczyń.

LICZBA POJEDYNCZA / SINGULAR				
M N	To jest	zmarznięły student	zmarznięła studentka	zmarznięte dziecko
D G	Nie ma tu	zmarzniętego studenta	zmarzniętej studentki	zmarzniętego dziecka
C D	Przyglądam się...	zmarzniętemu studentowi	zmarzniętej studentce	zmarzniętemu dziecku
B A	Widzę	zmarzniętego studenta	zmarzniętej studentki	zmarznięte dziecko
N I	Rozmawiam z	zmarzniętym studentem	zmarznięłą studentką	zmarzniętym dzieckiem
Ms L	Mówię o	zmarzniętym studentie	zmarzniętej studentce	zmarzniętym dziecku
LICZBA MNOGA / PLURAL				
M N	To są	zmarznięli studenci	zmarznięłe studentki	zmarznięte dzieci
D G	Nie ma tu	zmarzniętych studentów	zmarzniętych studentek	zmarzniętych dzieci
C D	Przyglądam się...	zmarzniętym studentom	zmarzniętym studentkom	zmarzniętym dzieciom
B A	Widzę	zmarzniętych studentów	zmarznięte studentki	zmarznięte dzieci
N I	Rozmawiam z	zmarzniętymi studentami	zmarzniętymi studentkami	zmarzniętymi dziećmi
Ms L	Mówię o	zmarzniętych studentach	zmarzniętych studentkach	zmarzniętych dzieciach

- Aby dokonać transformacji zdania złożonego z podrzędnym przydawkowym względnym na zdanie pojedyncze zawierające imiesłowy przymiotnikowy bierny, czasem konieczne jest wskazanie wykonawcy czynności, koniowanego w zdaniu wyjściowym przez końcówkę osobową czasownika / In order to transform a complex sentence containing a subordinate relative clause into a simple sentence with a passive adjectival participle, sometimes it is necessary to point to the performer of the action, encoded in the input clause by the personal suffix of the verb. Um die Transformation eines komplexen Satzes mit einem subordinierten Attributsatz zu einem einfachen Satz mit Partizip Passiv zu vollziehen, ist das Bestimmen des Subjektes notwendig, der im Ausgangssatz durch die Personalendung des Verbs angegeben wird.

Nie umiem otworzyć okna, które zamknął przed chwilą. (= ty) Nie umiem otworzyć okna zamkniętego przez ciebie przed chwilą.
Czy książka, którą przyniesiłeś , jest dla mnie? (= wy) Czy przyniesiona przez was książka jest dla mnie?

- Imiesłowy przymiotnikowy bierny wykorzystywany jest przy tworzeniu strony biernej. / Passive adjectival participle is used in the construction of the passive voice. / Das Partizip Passiv wird zur Bildung des Passivs angewendet.

Marysia gotuje zupę, a Jan smali kurczaka. Zupa jest gotowana przez Marysię, a kurczak jest smażony przez Jana.
Marysia ugotuje zupę, a Jan usmaży kurczaka. Zupa będzie (zostanie) ugotowana przez Marysię, a kurczak zostanie (będzie) usmażony przez Jana.
Marysia ugotowała zupę, a Jan usmażył kurczaka. Zupa została (była) ugotowana przez Marysię, a kurczak był (został) usmażony przez Jana.

IMIESŁÓW PRZYSŁÓWKOWY WSPÓŁCZESNY I UPRZEDNI / **PRESENT AND ANTERIOR** **ADVERBIAL PARTICIPLE / DAS ADVERBIALPARTIZIP DER GLEICHZEITIGKEIT UND** **DER VORZEITIGKEIT**

Reguły tworzenia imiesłowów przysłówkowych współczesnych / The construction of the present adverbial participles / Bildung der Adverbialpartizipien der Gleichzeitigkeit. Imiesłów przysłówkowy współczesny tworzymy tylko od czasowników niedokonanych. Imiesłów ten nie odmienia się. / The present adverbial participle is constructed only on the basis of imperfective verbs. This type of participle is not inflected. / Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit wird nur von unvollendeten Verben gebildet. Diese Form wird nicht gebeugt.

KONIUGACJA I CONJUGATION I	KONIUGACJA II CONJUGATION II	KONIUGACJA IIIa CONJUGATION IIIa	KONIUGACJA IIIb CONJUGATION IIIb
 <p><i>pisać</i></p>	 <p><i>liczyć</i></p>	 <p><i>czytać</i></p>	 <p><i>jedź</i></p>
3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t 3. Pers. Pl. Pres. <i>oni, one – pisz-a</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t 3. Pers. Pl. Pres. <i>oni, one wcz-a</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t 3. Pers. Pl. Pres. <i>oni, one – czytał-a</i>	3 os. Im cz. teraźniejszego 3 rd pers. pl. pres. t 3. Pers. Pl. Pres. <i>oni, one – jedz-a</i>
 <p>pisz-ą</p>	 <p>licz-ą</p>	 <p>czyta-ą</p>	 <p>jedz-ą</p>

Uwaga / Attention / Achtung: być → *oni, one* – *bed-a* (cz. przyszły!) → *bed-ar*

Reguły tworzenia imiesłowów przysłówkowych uprzednich / The construction of the anterior adverbial participle / Bildung der Adverbialpartizipien der Vorzeitigkeit. Imiesłów przysłówkowy uprzedni tworzymy tylko od czasowników dokonanych Imiesłów ten nie odmienia się. / The anterior adverbial participle is constructed only on the basis of perfective verbs. This type of participle is not inflected. / Das Adverbialpartizip der Vorzeitigkeit wird nur von vollendeten Verben gebildet. Diese Form wird nicht gebeugt.

KONIUGACJA I CONJUGATION I KONJUGATION I	KONIUGACJA II CONJUGATION II KONJUGATION II	KONIUGACJA IIIa CONJUGATION IIIa KONJUGATION IIIa	KONIUGACJA IIIb CONJUGATION IIIb KONJUGATION IIIb
 <p><i>napisać</i></p>	 <p><i>policzyc</i></p>	 <p><i>przeczytać</i></p>	 <p><i>zjeść</i></p>
3 os. lp r. m. cz. przeszłego	3 os. lp r. m. cz. przeszłego	3 os. lp r. m. cz. przeszłego	3 os. lp r. m. cz. przeszłego
3 rd pers. sing. masc. past I 3. Pers. Sg. m. Past.	3 rd pers. sing. masc. past I 3. Pers. Sg. m. Past.	3 rd pers. sing. masc. past I 3. Pers. Sg. m. Past.	3 rd pers. sing. masc. past I 3. Pers. Sg. m. Past.
<i>on – napisał</i>	<i>on – policzył</i>	<i>on – przeczytał</i>	<i>on – zjadł</i>
↓	↓	↓	↓
<i>napisał – wzy</i>	<i>policzył – wzy</i>	<i>przeczytał – wzy</i>	<i>zjadł – wzy</i>

Uwaga / Attention / Achtung:

temat zakończony na samogłoskę. / verb stem ending with a vowel: / Verbstamm endet auf Vokal: {-V-} + {-cs, cy}

temat zakończony na spółgłoskę. / verb stem ending with a consonant / Verbstamm endet auf Konsonant. {-C-} + {-C-}

Zasady użycia i znaczenie imiesłowów przysłówkowych współczesnych i uprzednich / The use and meaning of present and anterior adverbial participles

Anwendung und Bedeutung der Adverbialpartizipien der Gleichzeitigkeit und der Vorzeitigkeit

1. Konstrukcje z imiesłowami przysłówkowymi nigdy nie występują samodzielnie, zawsze wchodzą w skład wypowiedzenia złożonego, które nazywamy wtedy wypowiedzeniem złożonym z *imiesłowami równoważnikami* *zdania*. I Constructions with adverbial participles never occur independently; they always constitute a part of complex forms of expression, and we refer to them as *participial clause equivalents*. I Konstruktionen mit den Adverbialpartizipien treten niemals alleine auf; sie sind immer ein Teil einer komplexen Aussage, die wir dann als *participial clause equivalents* mit partizipellem Satzäquivalent bezeichnen.

*Czytając książkę, piłem herbatę z cytryną.
Przeżywszy książkę, poszedłem do kina.*

2. Obie imiesłowcy przysłówkowe mają znaczenie czynne, tzn. wskazują na czynność lub stan tego, co oznacza podmiot (wykonawca czynności, subiekt). / Both adverbial participles have an active meaning, i.e. they denote the action or the state of the sentence subject. / Beide Partizipien haben eine aktive Bedeutung, d.h. sie bezeichnen die Tätigkeit oder den Zustand dessen, was das Substantiv bezeichnet.

3. Imiesłów przysłówkowy współczesny oznacza czynność (akcję), która odbywa się równocześnie z ionaczącością (akcją), o której mowa w zdaniu a wyrażoną przez osobową formę czasownika. / The present adverbial participle denotes an activity performed simultaneously with the activity encoded by the personal form of a verb. / Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit bezeichnet eine Tätigkeit (Handlung), die gleichzeitig mit einer anderen Tätigkeit geschieht, die im Satz angegeben wird und die durch die Personalform des Verbs bezeichnet wird

	<p><i>Jadła chipsy, oglądając telewizję.</i> <i>Jedząc chipsy, oglądała telewizję.</i></p>	⇒	Jadła chipsy i oglądała telewizję jednocześnie
---	---	---	--

4. Imiesłów przysłówkowy uprzedni oznacza czynność (akcję), która odbyła się wcześniej niż inna czynność (akcja), o której mowa w zdaniu i wyrażoną osobową formą czasownika. The anterior adverbial participle denotes an activity performed prior to the activity encoded by the personal form of a verb. Das Adverbialparticium der Vorgezeitigkeit bezeichnet eine Tätigkeit (Handlung), die vor einer anderen Tätigkeit (Handlung) stattfand, die ein Satz veramt wird und die von der Personalform des Verbs bezeichnet wird.

	<p><i>Wracamy do domu, zjedła obiad.</i></p>	<p>⇒ Najpierw wróciła do domu, a potem zjadła obiad.</p>
---	--	--

5. Imiesłów przysłówkowy współczesny może oznaczać czynność (akcję) teraźniejszą, przeszłą lub przyszłą / The present adverbial participle may refer to a past, present or future activity. / Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit kann eine gegenwärtige, vergangene oder zukünftige Tätigkeit (Handlung) bezeichnen

	<p><i>Czytając książkę, robię notatki.</i></p> <p><i>Czytając książkę, robiłem notatki.</i></p> <p><i>Czytając książkę, będę robił notatki.</i></p>	<p>⇒ czas teraźniejszy / present tense / Present</p> <p>⇒ czas przeszły / past tense / Präteritum</p> <p>⇒ czas przyszły / future tense / Futur</p>
---	---	---

6. Imiesłów przysłówkowy uprzedni: oznacza **czynność** zakończoną w **przeszłości**. / The anterior adverbial participle refers to an activity completed in the past. / Das Adverbialpartizip der Vorzeitigkeit bezeichnet eine in der Vergangenheit abgeschlossene Tätigkeit.

	Przeczytałeś książkę, robiłeś notatki.	⇒ czas przeszły / past tense	Próbuj!
---	--	------------------------------	---------

7. Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni muszą odnosić się do tego samego podmiotu (wykonawcy czynności) co osobowa forma czasownika. Jest to **zasada tożsamości podmiotu**. Reguła ta **wyklucza użycie strony biernej** w zdaniu podrzędnym.
/ The present and anterior adverbial participle must refer to the same subject (performer of action) as the inflected form of the verb. This is the **principle of sameness of the subject**. This principle excludes the use of passive voice in the main clause. / Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit und das Averbialpartizip der Vorzeitigkeit müssen sich auf dasselbe Subjekt (Agens) beziehen wie die Personalform des Verbs. Diese Regel schließt die Verwendung des Passivs im Hauptsatz aus.

Oglądając telewizję, Anna jadła chipsy	⇒ to Anna oglądała telewizję i Anna jadła chipsy
Przeczytawszy książkę, Jerzy poszedł do kina	⇒ to Jerzy przeczytał książkę i Jerzy poszedł do kina

Transformacje z użyciem imiesłowów przysłówkowych współczesnych / Transformations with the application of present adverbial participles / Transformationen mit den Adverbialpartizipien der Gleichzeitigkeit

Imiesłów przysłówkowy współczesny wraz z odnoszącymi się do niego wyrazami zastępuje zdanie **podrządne okolicznikowe czasu** (rozpoczynające się od spójników *kiedy, gdy* itp.), **przyczynny** (rozpoczynające się od spójnika *ponieważ*), rzadziej **sposobu** lub **jedno ze zdań współrzędnych łącznych** połączonych spójnikami *i, oraz, a* lub bezspójnikowych. /

The present adverbial participle, together with the related words, replaces adverbial clauses of time (starting with *kiedy, gdy*, etc.), clauses of cause (starting with *ponieważ*), less frequently also clauses of manner or one of coordinated clauses, connected with conjunctions *i, oraz, a*, or without a conjunction.

Das Adverbialpartizip der Gleichzeitigkeit zusammen mit den es bezeichnenden Wörtern ersetzt den Temporalnebensatz (der mit *kiedy, gdy* u.a. beginnt), Kausalsatz (der mit *ponieważ* beginnt), seltener den Modalsatz oder eine der komplexen Satzverbindungen mit den Konjunktionen *i, oraz, a* oder konjunktionslose Sätze.

<i>Sprzątałam pokój i słuchałam muzyki.</i> (zdanie współrzędne łączne / coordinate clause / kopulatywne Satzverbindung)
<i>Sprzątając pokój, słuchałam muzyki.</i> (imiesłowy równoważnik zdania współrzędnego / participial equivalent of the coordinate clause / Satzvertreter mit Partizip der Gleichzeitigkeit in einer Satzverbindung)
<i>Kiedy czytał książkę, robił notatki.</i> (zdanie podrzędne okolicznikowe czasu / subordinate adverbial clause of time / Satzgefüge mit Temporalsatz)
<i>Czytając książkę, robił notatki.</i> (imiesłowy równoważnik zdania okolicznikowego czasu / participial equivalent of the adverbial clause of time / Satzvertreter mit Partizip der Gleichzeitigkeit im Temporalsatz)
<i>Ponieważ nie mógł znaleźć pracy, wyjechał za granicę.</i> (zdanie podrzędne okolicznikowe przyczyny / subordinate adverbial clause of cause / Satzgefüge mit Kausalsatz)
<i>Nie mogąc znaleźć pracy, wyjechał za granicę.</i> (imiesłowy równoważnik zdania okolicznikowego przyczyny / participial equivalent of the adverbial clause of cause / Satzvertreter mit Partizip der Gleichzeitigkeit im Kausalsatz)
<i>Rolnicy protestowali w ten sposób, że blokowali drogi.</i> (zdanie podrzędne okolicznikowe sposobu / subordinate adverbial clause of manner / Satzgefüge mit Modalsatz)
<i>Rolnicy protestowali, blokując drogi.</i> (imiesłowy równoważnik zdania okolicznikowego sposobu / participial equivalent of the adverbial clause of manner / Satzvertreter mit Partizip der Gleichzeitigkeit im Modalsatz)

Transformacje z użyciem imiesłowów przysłówkowych uprzednich / Transformations with the application of anterior adverbial participles / Transformationen mit den Adverbialpartizipien der Vorzeitigkeit

Imiesłów przysłówkowy uprzedni wraz z odnoszącymi się do niego wyrazami zastępuje zdanie **podrządne okolicznikowe czasu** (rozpoczynające się od spójników *kiedy, gdy* itp.) lub **jedno ze zdań współrzędnych łącznych** zawierające określenia wskazujące na nierównoczesność czynności (akcji), o którym mowa w zdaniach składowych, typu: *potem, później, następnie, po czym*; przy czym przy transformacji na imiesłowy równoważnik zdania określenia te wraz z towarzyszącymi im ewentualnie spójnikami podlegają elizji, tj. usunięciu. /

The anterior adverbial participle together with related words replaces adverbial clauses of time (starting with *kiedy, gdy*, etc.), or one of coordinated clauses containing expressions pointing to non-simultaneity of the actions mentioned in them, such as *potem, później, następnie, po czym*, during such a transformation those expressions together with collocated conjunctions, undergo elision (deletion).

Das Adverbialpartizip der Vorzeitigkeit mit den es bezeichnenden Wörtern ersetzt den Temporalnebensatz (beginnt mit *kiedy, gdy*) oder eine der komplexen Satzverbindungen mit Zeitbestimmungswörtern, die auf die Ungleichzeitigkeit mehrerer Tätigkeiten hinweist wie *potem, później, następnie, po czym*. Dabei werden diese Bezeichnungen mit der Transformation mit partizipiale Satzäquivalente zusammen mit den sie bezeichnenden Konjunktionen ausgelassen.

<i>Gdy usłyszał pukanie, podszedł do drzwi.</i> (zdanie podrzędne okolicznikowe czasu / subordinate adverbial clause of time / Satzgefüge mit Temporalsatz)
<i>Usłyszawszy pukanie, podszedł do drzwi.</i> (imiesłowy równoważnik zdania okolicznikowego czasu / participial equivalent of the adverbial clause of time / Satzvertreter mit Partizip der Vorzeitigkeit im Temporalsatz)
<i>Zjadła kolację, po czym poszła spać.</i> (zdanie współrzędne łączne / coordinate clause / kopulatywne Satzverbindung)
<i>Zjadłszy kolację, poszła spać.</i> (imiesłowy równoważnik zdania współrzędnego łącznego / participial equivalent of the coordinate clause / Satzvertreter mit Partizip der Vorzeitigkeit in einer kopulativen Satzverbindung)
<i>Zdjął kapelusz, a następnie ukołił się wszystkim.</i> (zdanie współrzędne łączne / coordinate clause / kopulatywne Satzverbindung)
<i>Zdjąwszy kapelusz, ukołił się wszystkim.</i> (imiesłowy równoważnik zdania współrzędnego łącznego / participial equivalent of the coordinate clause / Satzvertreter mit Partizip der Vorzeitigkeit in einer kopulativen Satzverbindung)
<i>Wziął przysnec i później ogolił się.</i> (zdanie współrzędne łączne / coordinate clause / kopulatywne Satzverbindung)
<i>Wziąwszy przysnec, ogolił się.</i> (imiesłowy równoważnik zdania współrzędnego łącznego / participial equivalent of the coordinate clause / Satzvertreter mit Partizip der Vorzeitigkeit in einer kopulativen Satzverbindung)

Uwaga / Attention / Achtung:

Imiesłowy równoważnik zdania połączony jest z drugim zdaniem składnikowym zawsze bezspójnikowo, dlatego dokonując transformacji zdania złożonego podrzędnie lub współrzędnie na wypowiedzenie z imiesłowowym równoważnikiem zdania, trzeba pamiętać o usunięciu spójnika. Ponadto, należy pamiętać, że imiesłowy równoważnik zdania zawsze oddzielamy od reszty wypowiedzenia przecinkiem, a gdy ma on postać wtrącenia wydzielamy go przecinkami z obu stron, por.:

Participial clause equivalent is always connected to the other component clause without the use of a conjunction, so in transforming of a subordinated or coordinated clause into an adverbial clause equivalent we have to remember to delete the conjunction. Moreover, it has to be remembered that the participial clause equivalents must be separated from the other clause with a comma, and in situations when it has a form of an insertion, commas must be used on both sides, e.g.:

Das partizipiale Satzäquivalent wird mit dem zweiten Satz immer konjunktionslos verbunden, daher muss man bei jeglichen Transformationen immer die Konjunktion hinzufügen. Außerdem wird das Partizipialsatzgefüge von dem anderen Satz immer mit einem Komma abgetrennt oder es muss von beiden Seiten mit Kommas abgetrennt werden, wenn es als Einschub im Satz vorkommt.

<i>Kiedy niedźwiedź poczuł zapach miodu, oblaźł się łokciem.</i> (zdanie podrzędne okolicznikowe czasu / subordinate adverbial clause of time / Satzgefüge mit Temporalsatz)
<i>Niedźwiedź poczuł zapach miodu i oblaźł się łokciem.</i> (zdanie współrzędne łączne / coordinate clause / kopulatywne Satzverbindung)
⇒ <i>Poczawszy zapach miodu, niedźwiedź oblaźł się łokciem.</i> <i>Niedźwiedź, poczuwszy zapach miodu, oblaźł się łokciem.</i>

IMIESŁOWY PRZYMIOTNIKOWE I PRZYSŁÓWKOWE WYBRANYCH CZASOWNIKÓW

ADJECTIVAL AND ADVERBIAL PARTICIPLES OF SELECTED VERBS

ADJEKTIV-PARTIZIPIEN UND ADVERBIALPARTIZIPIEN AUSGEWÄHLTER VERBEN

bezokolicznik Infinitive / Infinitiv	Imiesłów przymiotnikowy adjectival participle Adjektiv-Partizip		Imiesłów przysłówkowy adverbial participle Adverbialpartizip	
	czynny active Aktiv	bierny passive Passiv	współczesny present Gleichzeitigkeit	uprzedni anterior Vorzeitigkeit
pisać (<i>ndk</i>)	piszący	pisany	pisząc	–
napisać (<i>dk</i>)	–	napisany	–	napisawszy
czytać (<i>ndk</i>)	czytający	czytany	czytając	–
przeczytać (<i>dk</i>)	–	przeczytany	–	przeczytawszy
jeść (<i>ndk</i>)	jedzący	jedzony	jedząc	–
zjeść (<i>dk</i>)	–	zjedzony	–	zjadłszy
robić (<i>ndk</i>)	robiący	robiony	robiąc	–
zrobić (<i>dk</i>)	–	zrobiony	–	zrobiwszy
gotować (<i>ndk</i>)	gotujący	gotowany	gotując	–
ugotować (<i>dk</i>)	–	ugotowany	–	ugotowawszy
myć (<i>ndk</i>)	myjący	myty	myjąc	–
umyć (<i>dk</i>)	–	umyty	–	umywszy
kupować (<i>ndk</i>)	kupujący	kupowany	kupując	–
kupić (<i>dk</i>)	–	kupiony	–	kupiwszy
rzucać (<i>ndk</i>)	rzucający	rzucany	rzucając	–
rzucić (<i>dk</i>)	–	rzucony	–	rzuciwszy
zamykać (<i>ndk</i>)	zamykający	zamykany	zamykając	–
zamknąć (<i>dk</i>)	–	zamknięty	–	zamknąwszy
mówić (<i>ndk</i>)	mówiący	mówiony	mówiąc	–
powiedzieć (<i>dk</i>)	–	powiedziany	–	powiedziawszy
jechać (<i>ndk</i>)	jadący	–	jadąc	–
pojechać (<i>dk</i>)	–	–	–	pojechawszy
iść (<i>ndk</i>)	idący	–	idąc	–
pójść (<i>dk</i>)	–	–	–	poszedłszy
chodzić (<i>ndk</i>)	chodzący	chodzony	chodząc	–
wiedzieć (<i>ndk</i>)	wiedzący	–	wiedząc	–
mieć (<i>ndk</i>)	mający	–	mając	–
być (<i>ndk</i>)	będący	–	będąc	–

STRONA BIERNA / THE PASSIVE VOICE / DAS PASSIV

Ogólna struktura strony biernej / General structure of the passive voice / Allgemeine Struktur des Passivs

podmiot subject Subjekt	czasownik posiłkowy w formie osobowej auxiliary verb (personal form) Hilfsverb (Personalform) <i>być (bywać), zostać (zostawać)</i>	imiesłów przymiotnikowy bierny passive adjectival participle Adjektiv-Partizip Passiv	dopełnienie object Objekt <i>przez + B</i>
-------------------------------	--	---	---

Chory pacjent	jest	operowany	przez dobrego specjalistę
Ta książka	bywa	czytana	przez młodzież.
Pan Tadeusz	został	wyreżyserowany	przez Andrzeja Wajdę.
Nasz dom	zostanie	zaprojektowany	przez architekta.

ASPEKT / ASPECT / ASPEKT

Znaczenie aspektu niedokonanego i dokonanego / The meaning of imperfective and perfective aspect / Bedeutung des vollendeten und unvollendeten Aspektes

<p>Wczoraj pisałem artykuł na konferencję. Pan Piotr <u>buduje</u> nowy dom. Marysia <u>powoli zdrowieje</u>. Adam <u>spal</u> przez cały film.</p> <p>czasowniki niedokoneane wyrażają czynności, procesy, stany w trakcie ich dziania się, trwania w czasie / imperfective verbs denote actions and processes in progress as well as temporary states / imperfective Verben beschreiben Tätigkeiten, Prozesse, Zustände, die andauern</p>	<p>Wczoraj <u>napisałem</u> artykuł na konferencję. Pan Piotr <u>zbuduje</u> nowy dom. Marysia <u>już wyzdrowiała</u>. Adam <u>przezpał</u> cały film.</p> <p>czasowniki dokoneane sygnalizują, że dana czynność, proces czy stan zostały zakończone w przeszłości lub zakończą się w przyszłości / perfective verbs signal that a given activity, process or state have reached completion in the past or that they will be completed in the future / perfektive Verben signalisieren, dass die jeweilige Handlung, der Prozess oder Zustand in der Vergangenheit abgeschlossen wurde bzw. in der Zukunft beendet wird</p>
---	---

Sposoby tworzenia form aspektu dokonanego / Methods of perfective aspect construction / Bildung des vollendeten Aspektes

Sposób tworzenia Method of construction Bildungsart	niedokonany imperfective unvollendet	dokonany perfective vollendet
Prefiksacja Prefixation Präfigierung	pisać	napisać
	czytać	przeczytać
wymiana sufiksu tematycznego modification of the stem suffix Aenderung im Verbstammsuffix alternacja (modyfikacja tematu)	kupować	kupić
	rzucać	rzucić
alternation (internal modification of the stem) Alternation (Modifizierung des Verbstammes)	nazywać	nazwać
	spotykać	spotkać
supletywiizm (zmiana tematu) suppletion (stem replacement) Suppletivismus (Aenderung des Verbstammes)	mówić	powiedzieć
	widzieć	zobaczyć

Prefiksacja / Prefixation / Präfigierung

Prefiks Präfix	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet	Prefiks Präfix	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet
z-	jeść	zjeść	wy-	pić	wypić
	robić	zrobić		prasać	wypasować
	rozumieć	zrozumieć		tłumaczyć	wytłumaczyć
s-	chować	schować	prze-	czytać	przeczytać
	kończyć	skończyć		nocować	przenocować
	próbować	spróbować		orać	przeorać
za-	czekać	zaczekać	na-	pisać	napisać
	placić	zapłacić		rysować	narysować
	łazić	zalaźnić		uczyć się	nauczyć się
po-	liczyć	policzyć	o-	budzić się	obudzić się
	malować	pomalować		golić się	ogolić się
	znać	poznać		świecić	oświecić
u-	gotować	ugotować	przy-	witać	przywitać
	myć (sic)	umyć (sic)		drobić	rozdrobić
	żyć	uszyć	od-	separować	odseparować

Wymiana sufiksu tematycznego ± alternacja / Modification of the stem suffix ± alternation / Austausch des Verbstammsuffixes ± Alternation

Sufiksy Suffix	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet	Alternacje alternations Alternationen
-a : -i	trafić	trafic	-
	rzucić	rzucic	[ɕ] : [tɕ]
	chwycić	chwycic	[ʃ] : [tʃ]
	puszczać	puścić	[ʃɛ] : [tʃɛ]
	zarabiał	zarobić	[aɪ] : [ɔ]
-a : -y	wracać	wrócić	[aɪ] : [ɔ]
	odkurzać	odkurzyć	-
	zaliczać	zaliczyć	-
	powtarzać	powtórzyć	[a] : [ɪ]
	skakać	skoczyć	[a] : [ɪ]
-a : -e	otwierać	otworzyć	[vɪ] : [vɛ]
	wycierać	wytrzeć	[ɛ] : [ɪ]
	umierać	umrzeć	[mɪ] : [mɛ]
	uśmiechać się	uśmiechnąć się	-
	zamykać	zamknąć	[ɪ] : [ɔ]
-awa : -a	dawać	dać	-
	sprzedawać	sprzedać	-
	stawać się	stać się	-
	kupować	kupić	[p] : [pɪ]
	przyjmować	przyjąć	[mɪ] : [ɪ]
-awa : -a	odpowiadać	odpocząć	-
	podszyc	podszyc	-
	podszyc	podszyc	-
	podszyc	podszyc	-
	podszyc	podszyc	-

Alternacje alternations Alternationen	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet	Alternacje alternations Alternationen	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet
[v] : [o]	spotykać	snołkać	[e] : [o]	przebierać	przebrać
	wysyłać	wysłać			
	przerzywać	przerwać		rozrywać	rozerwać
	porywać	porwać		rozpychać	rozepchać
[o] : [e], [ɨ] : [o]					

ZMIANA TEMATU FLEKSYJNEGO (SUPLETYWIZM) / STEM REPLACEMENT (SUPPLETION) / ÄNDERUNG DES VERBSTAMMES (SUPPLETIVISMUS)

Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet	Forma niedokonana imperfective unvollendet	Forma dokonana perfective vollendet
brać	wziąć	siałać	(u)siąść
isc	poić	składać	złożyć
kłaść	położyć	wchodzić	wejść
nowić	powidzieć	wydzierać	zobaczyć
oglądać	obejrzeć	wyjżdżać	wjechać
przychodzić	przyjść	znajdować	znaleźć

FORMALNE (LEKSYKALNE) WYKŁADNIKI ASPEKTU / FORMAL (LEXICAL) MARKERS OF ASPECT / FORMAL E (LEXIKALISCHE) ZEICHEN DES ASPEKTES

Czasownik Verb	Sygnal leksykalny w tekście / lexical marker in the text / lexikalisches Ausdrucksmittel im Text
niedokonany imperfective unvollendet	często, czasem, czasami, wciąż, ciągle, chwilami, momentami, zawsze, zwykle, nieraz, długo, krótko, całymi godzinami (dniami, latami, tygodniami), przez kilka minut (godzin, dni, tygodni, miesięcy, lat), skończyć, przestać, rozpocząć, zacząć, kontynuować
dokonany perfective vollendet	nagle, nieoczekiwanie, zaraz, za chwilę, nareszcie, wreszcie, natychmiast, wkrótce

ASPEKT A CZAS GRAMATYCZNY / ASPECT AND TENSE / DER ASPEKT UND DIE GRAMMATISCHE ZEITFORM

Czasownik niedokonany imperfective unvollendet	Czasownik dokonany perfective vollendet	Czas przeszły past tense Präteritum	Czas teraźniejszy present tense Präsens	Czas przyszły złożony complex future tense zusammengesetztes Futur	Czas przyszły prosty simple future tense einfaches Futur
robić	—	robiłem/ robiłam	robię	będę robił/ będę robiła będę robić	—
—	zrobić	zrobiłem/ zrobiłam	—	—	zrobię
rzucić	—	rzuciłem/ rzuciłam	—	—	—
—	rzucić	rzuciłem/ rzuciłam	—	—	rzucę
brać	—	brałem/ brałam	biorę	będę brał/ będę brała będę brać	—
—	wziąć	wziąłem/ wzięłam	—	—	wzmię

	Czas przeszły past tense Präteritum	Czas teraźniejszy present tense Präsens	Czas przyszły future tense Futur
czasownik niedokonany imperfective unvollendet	+	+	analityczny (złożony) complex future tense zusammengesetztes Futur
czasownik dokonany perfective vollendet	+	—	syntetyczny (prosty) simple future tense einfaches Futur

ASPEKT A IMIESŁOWY / ASPECT AND THE PARTICIPLES / DER ASPEKT UND DIE PARTIZIPLEN

Czasownik Verb		Imiesłów przymiotnikowy adjectival participle Adjektiv-Partizip		Imiesłów przysłówkowy adverbial participle Adverbialpartizip	
niedokonany imperfective unvollendet	dokonany perfective vollendet	czynny active Aktiv	bierny passive Passiv	współczesny present Gleichzeitigkeit	uprzedni anterior Vorzeitigkeit
robić	—	robiący	robiony	robiąc	—
—	zrobić	—	zrobiony	—	zrobiwszy
rzucić	—	rzucający	rzucany	rzucając	—
—	rzucić	—	rzuciony	—	rzuciwszy
brać	—	biorący	brany	biorąc	—
—	wziąć	—	wzięty	—	wziąwszy

Małgorzata Smereczniak

Czas i aspekt jako podstawowe kategorie czasowników.

Wybrane zagadnienia w ujęciu glottodydaktycznym

W zasobie kategorii gramatycznych przysługujących polskim czasownikom zarówno czas, jak i aspekt zajmują ważne miejsce. Wynika to z faktu, że ich funkcja i znaczenie ściśle wiążą się z wyrażaniem semantycznej kategorii czasu, która w językach indoeuropejskich jest w szczególności, choć nie wyłącznie, związana z klasą czasowników. Dodatkowo kategorie czasu i aspektu czasownika są w języku polskim silnie ze sobą splecione, czego dowodem jest przede wszystkim zależność między jakością aspektową czasownika a możliwościami tworzenia form odpowiadających poszczególnym wartościom kategorii czasu (formy teraźniejsze, przeszłe i przyszłe).

Kategoria czasu

Czas jest dla czasowników kategorią fleksyjną¹. Ponadto gramatyczna kategoria czasu jako kategoria nominatywna wiąże klasę leksemów czasownikowych (a zatem również konstytuowane przez nie wypowiedzenia) z rzeczywistością pozajęzykową.

Problemy natury glottodydaktycznej dotyczące gramatycznej kategorii czasu koncentrują się przede wszystkim wokół formalnych wykładników temporalnych (czasowych) wartości kategoryalnych. Zarówno współczesne podręczniki (zwłaszcza dla początkujących), jak i gramatyki przygotowane z myślą o uczących się języka polskiego jako obcego prezentują strukturę form czasu teraźniejszego, przyszłego i przeszłego. Opracowania te można charakteryzować ze względu na szczegółowe kryteria. W obrębie form czasu teraźniejszego mogłyby to być np.: ilość wydzielanych typów odmiany (ilość wzorców koniugacyjnych i podtypów w ich obrębie)², sposób graficznego ujęcia, kolejność prezentacji wzorców koniugacyjnych (zwłaszcza w podręcznikach dla początkujących). Jednak z perspektywy glottodydaktycznej również istotnym problemem, choć często traktowanym marginalnie lub w ogóle pomijanym, jest zakres użycia i semantyczno-pragmatyczna wartość temporalnych form gramatycznych. Zagadnienie to nabiera szczególnej wagi w kontekście ważnej dla nauczania języka polskiego

(i języków obcych w ogóle) przesłanki, by funkcjonalizować wszelką wiedzę, także gramatyczną.

Aby zaprezentować wskazany problem, posłużmy się przykładem form czasu teraźniejszego. Przy użyciu identycznych form zgramatyzowanego czasu teraźniejszego w polszczyźnie można – jak wiadomo – na różne sposoby wyznaczyć granice odcinka czasowego („obszaru”) określanego jako „teraźniejszość”. Funkcją doprecyzowania, ścisłego czy jedynie ogólnego, granicy teraźniejszości pełnią środki leksykalne (np. *zawsze, codziennie, rano, teraz, w tej chwili*) oraz szerszy kontekst werbalny (a także pozawerbalny). Odcinek „teraźniejszość” może więc maksymalnie zbliżać się swymi granicami do czasu zdarzenia, o którym mowa, zawężać się do momentu mówienia bądź dowolnie rozciągać w stronę przeszłości lub przyszłości. Z pierwszą sytuacją mamy do czynienia np. w zdaniu: *W tej chwili prasuję* (w opozycji do: *Często prasuję; Często wieczorem prasuję; Już prasuję cały dzień; Wczoraj prasuję, a teraz Anka staje w drzwiach*) – wyrażenie *w tej chwili* dookreśla teraźniejszość, zamykając ją w małym odcinku czasowym, zbliżonym do momentu mówienia – przy założeniu, że zdanie zostało wypowiedziane rzeczywiście w trakcie wykonywania przez nadawcę czynności prasowania. Można zastanawiać się nad prawdopodobieństwem sytuacji, w której moment mówienia dokładnie pokrywałby się z przebiegiem czasowym temporalizowanego zdarzenia – trudność polega tutaj na skorelowaniu czasu trwania samego aktu mówienia z czasem potrzebnym na realizację akcji wyrażonej czasownikiem. Najbliższy spełnienia postulatowi jednoczesności jest być może metakomunikat: *Mówię* (‘rzeczywiście mówię w momencie, kiedy mówię, że mówię’).

Na rozpiętość ram czasowych teraźniejszości może wpływać znaczenie czasownika związane z charakterem czynności (procesu, stanu), który ten czasownik nazywa. Renata Grzegorzczakowa (2001: 139) argumentuje, że tzw. predykaty statyczne konstytuujące zdania typu: *Jan jest mężem Marii* wyraźnie wyodrębniają granice czasowe, gdyż opisują stany rzeczy ograniczone temporalnie, podlegające ze swej istoty kategoriom czasoprzestrzennym – ponieważ można założyć, że w jakimś momencie w przeszłości stan ‘bycia mężem Marii’ zaczął dotyczyć Jana.

Nietrudno stwierdzić różnice długości odcinków czasowych „teraźniejszość” wyznaczonych w następujących zdaniach: *Jestem Japonką; Wysłałam właśnie e-mail; Wracam z pracy do domu; Teraz wrzucam piłkę do kosza; W tej chwili rozmawiam przez telefon; Znam tę piosenkę* – akcja „wrzucanie piłki do kosza w tym momencie”

1 Kategoria fleksyjna w odniesieniu do kategorii czasu jest określeniem utrwalonym w opisach gramatycznych, choć być może nie do końca precyzyjnym. Biorąc pod uwagę budowę form czasu przeszłego, stwierdzić bowiem można, że mają one charakter aglutynacyjny (nie: fleksyjny). Stąd w literaturze językoznawczej gramatyczna kategoria czasu określana bywa mianem kategorii modulującej lub kategorii paradygmatycznej (Gruszczyński, Bralczyk 2002: 125).

2 Chodzi nam przede wszystkim o praktykę wydzielania zwykle 3, czasem 4 koniugacji.

wypełnia mniejszy odcinek czasowy niż „rozmawianie przez telefon w tej chwili”, wyznacza zatem węższe granice teraźniejszości, a w obydwu przypadkach mamy do czynienia z aktualnym użyciem form czasu teraźniejszego. Natomiast zdania informujące o znajomości piosenki i „byciu Japonką” odnoszą się do szeroko rozumianej teraźniejszości (nie łączą się bez zastrzeżeń z przysłówkiem *właśnie*, który jest rodzajem testu na czysto teraźniejsze znaczenie form *praesens*) i przez Alicję Nagórko interpretowane byłyby jako konstrukcje „z aktualnym *praesens* generycznym” (Nagórko 2010: 136).

Formy czasu teraźniejszego użyte w funkcji nieaktualnej mogą wyrażać czynność powtarzającą się, zwyczajową, związaną z pewnymi predyspozycjami, właściwościami, upodobaniami, obowiązkami podmiotu (czas nieaktualny habitualny), np.: *Zapominam zamknąć drzwi na klucz; Uczęszczam na kurs polskiego; Zawsze wrzucam piłkę do kosza; Czytuję „Wiedzę i Życie”*.

Rozróżnienie aktualnych i nieaktualnych użyć czasów gramatycznych odbywać się może na kilka sposobów: na podstawie informacji wnoszonych przez szerszy kontekst tekstowy oraz sytuacyjne wyznaczniki pozajęzykowe, a także poprzez językowe środki systemowe. Należą do nich przede wszystkim środki leksykalne (np. różnorodne przysłowki czasu, temporalizujące frazy przymikowe), które powodują, że czasowniki o podstawowym znaczeniu kursywnym używane są na oznaczenie serii zdarzeń. Na interpretacji (aktualnej lub nieaktualnej) form gramatycznych ważyć też może znaczenie czasownika (co wiąże interpretację form temporalnych z tzw. rodzajem czynności). System języka polskiego zawiera np. serię czasowników iteracyjnych, które wyspecjalizowały się w funkcji oznaczania akcji powtarzalnych, np.: *jadać, czytać, pisać, być* (z implikacją: *przez pewien czas, od czasu do czasu, czasami*).

Przyjmuje się, że nieaktualne zastosowanie teraźniejszych form czasowych (a także form nieprzeszłych dokonanych) w odniesieniu do niektórych wypowiedzi nabiera znaczenia omnitemporalnego. Dotyczy to sytuacji, gdy:

akcja ma charakter akcji wszechczasowej (czy nawet *pozasobowej*), jak np. *Ziemia krąży wokół słońca*, w zdaniach opisujących formuły matematyczne (logiczne): *Trzy do kwadratu jest dziewięć*, w zdaniach generycznych: *Pies jest ssakiem, Ryby nie mają głosu* (Laskowski 1999: 174).

W powyższych przykładach dochodzi właściwie do neutralizacji wartości kategoryjnej form czasu teraźniejszego, gdyż brak w nich odpowiedzi na pytanie o wyznaczenie miejsca na linii czasu – *kiedy?* Krystyna Pisarkowa mówi wręcz o „czasie zerowym”, który jest „nieograniczony i nieokreślony” – mogą go wyrażać zarówno formy czasu teraźniejszego, jak i predykaty bezczasownikowe typu: *sen mara – bóg wiara* (Pisarkowa 1974: 143).

Czas teraźniejszy uznaje się za nienacechowany i w swej podstawowej funkcji wyspecjalizowany w informowaniu o zdarzeniach równoczesnych (aktualnych i nieaktualnych)

względem aktu mówienia. Stosunkowo często używany jest jednak w znaczeniu sekundarnym w odniesieniu do czynności przyszłych (zdania typu: *Jutro idę do pracy; Za rok zdaję na studia*) – pełni wówczas funkcję czasu przyszłego (*praesens profeticum*), zwykle pojawia się także okolicznik czasu lokalizujący zdarzenie w przyszłości wobec aktu mówienia. Użyty w narracji, czas teraźniejszy może informować o zdarzeniach minionych (*praesens historicum*), zapewniając większą obrazowość tekstu (np. *Wczoraj jadę samochodem, a tu za skrzyżowaniem stoi policja*)³.

Propozycję interpretacji form werbalnych czasowników polskich, w tym także form czasu teraźniejszego, ze względu na ich rzeczywiste (pragmatyczne) znaczenia temporalne zawiera praca Jacka Perlina (1996). Autor za punkt temporalnego odniesienia obiera moment mówienia i na tej podstawie w następujący sposób zestawia dwie wartości: gramatyczną formę czasową i jej wartość temporalną (pragmatyczną):

Tabela 1. Forma gramatyczna czasownika i jej rzeczywista wartość temporalna (Perlin 1996: 109).

Użycie formy werbalnej	Forma czasu	Wartość temporalna
1. Karol obecnie zasypia .	teraźniejszy	teraźniejszy
2. Wczoraj Henio zasnął .	przeszły	przeszły
3. Wkrótce pozbęde się gosposi.	przyszły	przyszły
4. Wszedłem do środka i coś widzę : wszyscy leżą pokotem. Idę sobie wczoraj ulicą...	teraźniejszy	przeszły
5. Józio zawiadomił nas wtedy, że boli go łydka.	teraźniejszy	przeszły
6. Jutro kończę projekt	teraźniejszy	przyszły
7. Dopiero wtedy, kiedy to już naprawdę robi, będzie mógł powiedzieć, że zrobił .	przeszły	przyszły
8. W zeszłym tygodniu powiedział, że przez cały obecny tydzień będzie odpoczywał .	przyszły	teraźniejszy
9. Zaraz wszystkim opowiesz, że rozmawialiśmy dziś ze sobą.	przeszły	teraźniejszy
10. Nikt nas nie ostrzegł, że się upije jeszcze przed zeszłym czwartkiem.	przyszły	przeszły
11. Czy dowiedziałeś się, kiedy wyjeżdża ?	teraźniejszy	nieokreślony
12. I zaraz ci powie, że nigdy tego nie chciał .	przeszły	nieokreślony
13. Wywróżono mu, że będzie często klamął .	przyszły	nieokreślony

3 Zastanawiający jest fakt, iż w podręcznikach do nauki języka polskiego przeznaczonych dla cudzoziemców rzadko spotyka się podane wprost informacje na temat tych dwu możliwości użycia form czasu teraźniejszego (choć, oczywiście, takie użycia zdarzają się w podręcznikowych tekstach i dialogach).

Swoje obserwacje w zakresie możliwości lokowania zdarzeń na abstrakcyjnej osi czasu przez poszczególne formy czasowe autor podsumowuje następująco:

musimy stwierdzić, że wszystkie bez wyjątku polskie formy czasowe mogą oznaczać absolutnie dowolne temporalne usytuowanie czynności w stosunku do momentu nadawania / odbioru komunikatu (Perlin 1996: 109).

Już nawet wstępna analiza problemów interpretacyjnych, jakie nierzadko miewają cudzoziemcy próbujący dociec znaczenia zdań podobnych do tych zaprezentowanych przez Perlina, skłania do refleksji, że warto i ten składnik „wiedzy o czasie gramatycznym” szerzej uwzględniać w nauczaniu języka polskiego jako obcego, wiążąc go na przykład z leksykalnymi wskaźnikami relacji temporalnych.

Kategoria aspektu

Kategorialność rozumiana jako regularność w tworzeniu form językowych jest cechą przysługującą w niejednakowym stopniu różnym konstrukcjom morfologicznym. Ze względu na stosunkowo niski stopień regularności (w porównaniu np. z pozostałymi morfologicznymi kategoriami werbalnymi) kategoria aspektu rodzi wiele zastrzeżeń co do swego statusu i w opisach lingwistycznych traktowana bywała różnie: jako kategoria fleksyjna (przynajmniej w odniesieniu do części czasowników)⁴, jako kategoria słowotwórcza bądź jako zjawisko z pogranicza fleksji i derywacji słowotwórczej.

Niemniej przeświadczenie o semantycznym charakterze aspektu jest dziś częste w językoznawczej refleksji nad tą kategorią. Henryk Wróbel ujmując aspekt jako czasownikową niefleksyjną klasyfikującą kategorię gramatyczną o podstawie semantycznej, która wszystkie czasowniki polskie dzieli na dokonane i niedokonane. O zaliczeniu aspektu do kategorii słownikowych decyduje fakt, iż – jak pisze badacz – „wartość aspektową czasownika przyswajamy sobie wraz z danym czasownikiem” (Wróbel 2001: 137). Do uznania każdego z członów pary dokonany-niedokonany za osobne leksemy przychylił się też Mirosław Bańko (Bańko 2005).

Renata Grzegorzczkova, również wiążąc aspekt czasownika z jego znaczeniem, traktuje go jako zjawisko semantyczno-słowotwórcze i stwierdza:

W tym ujęciu aspekt jest więc dla czasownika kategorią gramatyczną klasyfikującą (tzn. każdy czasownik słowniański ma aspekt, tak jak rzeczownik ma rodzaj, ale się przez aspekt nie odmienia), natomiast wartości tej kategorii (dokonaność // niedokonaność) są wyrażane leksykalnie, np. (*brać* – *wziąć*), bądź słowotwórczo – za pomocą prefiksów (*pisać* – *napisać*, *żyć* – *umrzeć*) lub sufiksów (*dać* – *dnąć*) (Grzegorzczkova 1997: 25–26).

Za leksykalnym charakterem aspektu przemawia kilka istotnych faktów: nieregularność derywacji wyrażająca

się brakiem reguł, które określałyby użycie określonego prefiksu, np. *jeść* – *zjeść*, *myć* – *umyć*; *pisać* – *napisać* (Grzegorzczkova 1995; Laskowski 1999); modyfikacja znaczeniowa wprowadzana często przez prefiks (np. *pisać* – *napisać*; *dopisać*, *przepisać* itd.); poszczególne człony wielu par aspektowych różnią się polisemią (Grzegorzczkova 1995; Bańko 2005), np. w parze *rozrywać się* – *rozerwać się* tylko człon dokonany może być użyty w znaczeniu ‘oddać się rozrywce, miło spędzić czas’⁵. Roman Laskowski podaje ponadto kryterium praktyczne (także o walorze dydaktycznym) wynikające z dążności do spójnego opisu kategorii aspektu: chociaż sufiksy czasowników niedokonanych współtworzących pary aspektowe (typu *kupować* – *kupić*) można uznać za czysto fleksyjne wyznaczniki aspektu, korzystniej jest zrezygnować z takiego ujęcia, aby nie dopuścić do ujmowania tej samej opozycji funkcjonalnej (jaką jest aspekt) raz jako kategorii fleksyjnej, innym razem (w odniesieniu do grupy czasowników o innych formalnych wykładnikach perfektywności) jako kategorii słowotwórczej (Laskowski 1999: 84).

Ewolucja w kierunku leksykalnego ujmowania aspektu, która poświadczona jest we współczesnych pracach językoznawczych, współbrzmi z takim podejściem w nauczaniu języka polskiego jako obcego, w ramach którego czasownik niedokonany i odpowiadający mu dokonany traktowane są jako oddzielne leksemy, których cudzoziemiec musi się po prostu nauczyć (tak, jak uczy się innych słów). Ze względu na wielość sposobów i swego rodzaju nieprzewidywalność (jeśli chodzi o zastosowanie jednego z tych sposobów) w zakresie tworzenia czasowników dokonanych osoby uczące się języka polskiego jako obcego nierzadko po prostu zapamiętują obydwie człony pary aspektowej wraz z ich znaczeniem leksykalnym i aspektowym (dokonanym bądź niedokonanym). Warto zauważyć, że również dekodowanie wartości aspektualnej wielu czasowników (zwłaszcza na początkowym etapie nauki, gdy brak jeszcze szerszej wiedzy i swego rodzaju „doświadczenia językowego”) odbywa się na zasadzie odwołania do znajomości leksyki. Dzieje się tak dlatego, że wnioskowanie o znaczeniu aspektowym na podstawie budowy niektórych konkretnych form czasownikowych może być zawodne – na przykład z perspektywy cudzoziemca czasowniki *robię* i *kupię* „wyglądają” tak samo, podczas gdy pierwszy z nich jest niedokonany, a drugi dokonany.

Dosyć powszechnym testem, stosowanym w celu odróżnienia form dokonanych od niedokonanych, jest umieszczanie czasowników w bezpośrednim kontekście tzw. czasowników fazowych o znaczeniu inicjalnym (*zaczynać*

4 Chodzi o tzw. czyste pary aspektowe: 1) pary sufiksalne (np. *kupować* – *kupić*; *przepisać* – *przepisywać*), 2) kiedy wykładnikiem dokonaności jest prefiks, który nie wnosi zmiany znaczenia (np. *robić* – *zrobić*) – dodatkowym „sprawdzeniem” jest niemożliwość utworzenia czasownika niedokonanego od prefiksального dokonanego (por. Bańko 2005; Śmiech 1971).

5 Por. niepoprawne gramatyczne zdanie: **Gdzie się rozrywałem wieczorem?*

6 Jest to obserwacja niepoświadczona jeszcze głębszymi i systematycznymi badaniami nad sposobami uczenia się aspektu, jednak potwierdzana wielokrotnie zarówno przez cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego, jak też przez ich nauczycieli.

bądź terminalnym (*kończyć*). Łączą się z nimi – jak wiadomo – wyłącznie czasowniki niedokonane, które niosą znaczenie rozciągłości w czasie, dzięki czemu możliwe jest wskazanie początkowej lub końcowej fazy czynności (stanu) nazywanego przez taki czasownik. Jest to jednak procedura, która daje oczekiwane efekty, czyli pozwala określić aspekt czasownika, przede wszystkim rodzimym użytkownikom języka polskiego bądź cudzoziemcom z dobrą znajomością języka polskiego i pewną intuicją językową. Okazuje się jednak – z oczywistych względów – zupełnie nieefektywna i nieprzydatna w nauczaniu języka polskiego jako obcego na niższych poziomach zaawansowania. Skądinąd celowe i potrzebne jest informowanie uczących się języka polskiego jako obcego o blokadzie możliwość połączenia czasownika fazowego z czasownikiem dokonanym. Taką informację można napotkać w niektórych podręcznikach.

Podobnie nieefektywny – w przypadku osób, dla których język polski nie jest językiem rodzimym – jest tzw. test paradygmatyczny (kryterium paradygmatyczne). Polega on między innymi⁷ na sprawdzeniu możliwości tworzenia form czasu przyszłego złożonego (typu: *będę pisać/pisał/pisała*) przez dany czasownik i określeniu na tej podstawie aspektu tego czasownika. Test ten odwołuje się do zasady, że czasowniki dokonane nie współtworzą poprawnych form czasu przyszłego złożonego, nie łączą się bowiem ze słowem posiłkowym *być*. Jednak osoby uczące się języka polskiego jako obcego bez wcześniejszego opanowania listy czasowników dokonanych i niedokonanych nie będą w stanie ocenić (nie)poprawności połączeń typu **będę napisać*.

Ważnym punktem rozważań o aspekcie jest sprecyzowanie pojęć „dokonany” i „niedokonany”, czyli określenie funkcji semantycznej aspektu. W pracach dotyczących aspektu znaleźć można liczne i oparte na różnorodnych założeniach próby zdefiniowania tej kategorii. Odpowiedzi na pytanie o semantykę aspektu czasownika poszukiwano (zwłaszcza w badaniach prowadzonych w duchu metodologii strukturalistycznej) drogą wskazywania inwariantu aspektu, czyli tego, co wspólne wszystkim czasownikom dokonany w opozycji do niedokonanych. Efektem poszukiwań inwariantu było uznanie czasowników dokonanych za nacechowane znaczeniowo członami opozycyjnych par aspektowych dokonany – niedokonany. Takie podejście do znaczenia form aspektowych nie przyniosło jednoznacznych rozwiązań, gdyż znalezienie definicji dokonaności, która obejmowałaby wszystkie czasowniki, jest właściwie niemożliwe. Witold Śmiech w pracy *Funkcje aspektów czasownikowych we współczesnym języku ogólnopolskim* w następujący sposób rozpoczyna rozważania nad semantyką aspektu:

kategoria aspektu nie ma jednego, ogólnie uznanego, w pełni zadowalającego określenia. Według pewnych autorów czasownik

dokonany wskazuje na zakończenie czynności, według innych na jej rezultat, jeszcze inni podkreślają charakter punktowy czynności dokonanej itp. Funkcja czasownika niedokonanego według różnych definicji polega na oznaczaniu procesu, rozciągłości, trwania itd. (Śmiech 1971: 7).

Diagnoza ta jest aktualna do dziś. Rozbieżności i niejednoznaczności w określaniu czym jest, a czym nie jest aspekt (nie)dokonany zauważalne są w wielu pracach, także tych z zakresu glottodydaktyki polonistycznej (np. Lewiński 1993; Oberlan 2004; Karolczuk 2004, 2010)⁸.

Jeden ze sposobów interpretacji aspektu, który może się okazać istotny dla celów nauczania języka polskiego jako obcego, eksponuje nadawcę komunikatu jako decydenta w zakresie wyboru sposobu językowego ujęcia akcji. Może on przedstawić opisywaną akcję jako całościową (aspekt dokonany) lub niecałościową (aspekt niedokonany). Określenia „całościowa” i „niecałościowa” w odniesieniu do akcji (zdarzenia) wydają się mało precyzyjne. Aby uściślić ich znaczenie, Witold Śmiech proponuje własną definicję aspektu, odwołując się do pojęcia *granicy*. Jego propozycja brzmi następująco: „aspekt jest to zdolność czasownika do ujmowania akcji w sposób całościowy z punktu widzenia jakiejś granicy lub w sposób niecałościowy” (Śmiech 1971: 9). Pojęcie granicy – jak można wywnioskować kluczowe dla wyjaśnienia znaczenia dokonaności – jest tu utożsamiane z końcem czynności (pośrednio – także z osiągnięciem celu):

Jeśli weźmiemy jakiś czasownik dokonany, np. *napisał*, to oznacza on, że czynność pisania została zakończona osiągnięciem zamierzonego celu, rezultatu. W wypowiedzeniu takim, jak: *przez trzy lata napisał powieść*, forma czasownika ze względu na okolicznik czasu, wskazuje na czynność długotrwałą, zarazem jednak podkreśla sam moment jej zakończenia. Formy tej nie można byłoby użyć, gdyby czynność nie została doprowadzona do samego końca, gdyby piszący nie postawił jeszcze ostatniej kropki (Śmiech 1971: 8).

Granica nie jest jednak tożsama z pojęciem wyczerpania się czynności – zwłaszcza w odniesieniu do wielu czasowników dokonanych użytych w kontekście, np. pytanie *ile już napisałeś?*⁹ można zadać także wówczas, kiedy autor nadal pisze powieść¹⁰. W odniesieniu do tego przykładu Śmiech proponuje zawężenie pojęcia granicy do momentu zakończenia tylko pewnego etapu czynności, co czyni pojęcie granicy nie dość ostrym kryterium wyróżniania czasowników dokonanych – autor ogranicza się do ogólnego stwierdzenia, że w odniesieniu do „pewnej grupy czasowników” granica oznacza dowolny moment czynności opisywanej przez czasownik (Śmiech 1971: 9).

8 Również współczesne podręczniki do nauczania języka polskiego jako obcego w różny (nie zawsze wystarczająco jednoznaczny) sposób wyjaśniają zależności znaczeniowe i możliwości użycia czasowników dokonanych i niedokonanych.

9 Przykład podany przez W. Śmiecha.

10 Możliwość użycia czasownika dokonanego w odniesieniu do akcji, która faktycznie (jako całość) nie osiągnęła jeszcze swego finału, bywa trudna do zaakceptowania przez cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego. Chodzi zwłaszcza o osoby, które jako pierwszym posługują się językiem pozbawionym takiej możliwości, lub kształtującym relację perfektywność-imperfektywność w inny sposób.

7 Kryterium paradygmatyczne odnosi się też do zależności między wartością aspektualną czasownika, a możliwością utworzenia poszczególnych imiesłowów.

W związku z tym nadal niezbędne jest odwołanie się do całościowego (kompleksowego) ujęcia akcji dokonanej. Ponadto – co stwierdza sam autor – granicę można wskazać w strukturze semantycznej tylko niektórych czasowników dokonanych. Witold Śmiech wypowiada się na ten temat następująco:

Samo osiągnięcie granicy nie stanowi jeszcze o dokonaności, bo są czasowniki niedokonane, które wskazują także na przekraczanie granicy czynności, np. *dochoǳił do domu*. Jeśli formę tę pojmię się jako jednokrotną, wówczas czynność polega na zmierzaniu do osiągniętego celu, można jednak interpretować ją jako akcję wielokrotnie osiągającą swoją granicę. Mimo tego *dochoǳił* jest niedokonane, ponieważ nie ujmuje czynności jako zamkniętej całości (Śmiech 1971: 10).

Należy dodać, że Śmiech odnosi się z rezerwą do stanowiska, zgodnie z którym aspekt jest kwestią wyłącznie subiektywną – przedstawienie akcji jako dokonanej lub niedokonanej nie jest – zdaniem badacza – wynikiem wyboru nadawcy (jak się to czasem przyjmuje).

Z kolei Jerzy Kuryłowicz (1972, 1977)¹¹ opowiada się za prymatem gramatycznej kategorii czasu (a szerzej – kategorii uprzedniości) nad kategorią aspektu. Kursywne widzenie akcji charakterystyczne dla czasowników niedokonanych przeciwstawione jest ujęciu kompletywnemu, które cechuje czasowniki dokonane. Według Kuryłowicza na językowe ujęcie akcji jako dokonanej lub niedokonanej wpływa usytuowanie obserwatora na osi czasu i wybór momentu obserwacji. Jeżeli obserwator za swój punkt widzenia przyjmie jeden z momentów trwania akcji, ulokuje się niejako „wewnątrz” zdarzenia, wówczas opisze je jako niedokonane (ujęcie kursywne). Natomiast przedstawienie akcji jako dokonanej oznacza – zdaniem Kuryłowicza – że mówiący obiera jakąś perspektywę czasową względem tej akcji, dystansuje się wobec niej czasowo. „Zewnętrzna” lokalizacja obserwatora względem obserwowanej akcji umożliwia kompletywne jej widzenie jako czynności zamkniętej. Moment obserwacji zdarzenia nie może być przy tym wcześniejszy od akcji wyrażanej czasownikiem dokonanym. Można zatem stwierdzić, że – zgodnie z tym stanowiskiem – każda czynność wyrażona czasownikiem niedokonanym charakteryzuje się pewną rozciągłością czasową i można ją przedstawić jako odcinek czasowy lokalizowany na osi czasu poprzez formy czasu gramatycznego: *Ania czyta / czytała / będzie czytała* (dodatkowo może tu wystąpić leksykalny wykładnik lokalizacji czasowej czynności (*teraz / wczoraj / jutro*)). W strukturze czasowników niedokonanych można wydzielić poszczególne fazy czynności (jedna z nich odpowiada perspektywie postrzegania akcji) i wyróżnić je poprzez połączenie bezokolicznikowej formy czasownika niedokonanego z czasownikiem fazowym (*Ania zaczyna czytać. Ania skończy czytać.*). O kursywnym charakterze czasowników niedokonanych świadczy też ich niebudząca

wątpliwości poprawnościowych łączliwość z określeniami duratywnymi: *Czytałem długo / krótko. Czytałem przez godzinę*. Dla czasowników dokonanych sam przebieg czasowy czynności jest nieirelevantny, są one każdorazowo modelowane jako niepodzielny punkt sytuowany na linii czasu dzięki gramatycznej kategorii czasu (przy względnym lub bezwzględnym jej użyciu).

Uwagi wysuwane wobec propozycji Kuryłowicza dotyczą przede wszystkim przypisywania leksemom dokonany inherentnej cechy *punktowość*. Takie ujęcie okazuje się niewystarczające do opisu wielu czasowników dokonanych, których wartości semantycznej nie można sprowadzić do komponentu „punkt”, np. *posiwieć, złagodzić, postać* (podkreśla to wielu badaczy, np. Śmiech 1971; Laskowski 1999). Ponadto zastrzeżenia budzi również traktowanie wszystkich czasowników dokonanych jako kompletywnych, przedstawiających akcję jako zakończoną. W odniesieniu do niektórych konkretnych użyć leksemów dokonanych nie sposób mówić o zakończeniu akcji (procesu), np. *Asia przesiedziała już godzinę nad zadaniem i dalej nad nim siedzi*¹²; *Zjadłem już prawie cały talerz zupy; Przespała całe przedpołudnie i nadal śpi*. Samo pojęcie *zakończenia* czynności – stosowane w semantycznych interpretacjach aspektu – Witold Śmiech uważa za niejednoznaczne, gdyż – jak pisze – „może oznaczać tylko zaprzestanie akcji lub także osiągnięcie rezultatu” (Śmiech 1971: 11). Na tej zasadzie o zaprzestaniu (zakończeniu) akcji można mówić zarówno w odniesieniu do czasowników niedokonanych (*Czytałem przez godzinę, ale jeszcze nie skończyłem tej książki*), jak też do dokonanych (znaczenie rezultatywne). Jak zauważa badacz – i należy się z nim zgodzić – istnieją takie sytuacje, w których zakończenie akcji wyraża się wyłącznie czasownikiem niedokonanym, a na podstawie szerszego kontekstu wypowiedzi traktowana jest jako informacja o procesie już zakończonym, np. *Uczyłem się w liceum*.

Opis semantyki aspektu werbalnego Roman Laskowski (1999) opiera na fazowej strukturze semantycznej polskich czasowników wchodzących w relacje aspektowe¹³. Każda akcja – zarówno niedokonana, jak i dokonana – wyrażana czasownikiem procesualnym bądź czynnościowym może być przedstawiona jako sekwencja następujących po sobie faz (składników semantycznych), a na ich liczbę i status komunikacyjny wpływa znaczenie leksykalne czasownika (przynależność do jednej z klas znaczeniowych wyróżnionych przez Laskowskiego). Czasowniki niedokonane poprzez możliwość wystąpienia z czasownikiem fazowym łatwo poddają się interpretacji, że na ich znaczenie składa się ciąg jednorodnych faz denotowanej czynności (procesu) – jednorodne fazy (jedna z nich) stanowią w tym przypadku asertoryczny składnik znaczenia czasownikowego¹⁴. Strukturę

11 Koncepcję Kuryłowicza przedstawioną w pracy *Problemes de linguistique indoeuropéenne* (1977) relacjonują za: (Przybylska 1990: 20; Laskowski 1999: 158–159).

12 Przykład za: Laskowski 1999: 159.

13 Za czasowniki zdolne tworzyć tzw. czyste pary aspektowe Laskowski uważa czasowniki teliczne (procesualne i czynnościowe).

14 „Informacja (...) o przebiegu procesu komunikowana jest

semantyczną niedokonanych czasowników procesywnych autor przedstawia jako układ trzech elementów: presuponowanego stanu początkowego, orzekanej akcji rzeczywistej, implikowanego stanu końcowego.

Jak wykazał Laskowski, również czasowniki dokonane zawierają informację o co najmniej dwóch (a czasowniki teliczne – trzech) etapach modelowanej sytuacji. Znaczenie form dokonanych współtworzą niejednorodne fazy: „stan rzeczy wstępujący przed zaistnieniem zdarzenia wskazanego przez czasownik dokonany oraz stan rzeczy zaistniały w momencie tego zdarzenia (zauważmy, że czasowniki niedokonane, np. *stać, pracować, czytać* nie zakładają istnienia żadnego stanu poprzedzającego sytuację opisywaną przez dany czasownik)” (Laskowski 1999: 159). Dla dokonanych czasowników telicznych autor proponuje następujący układ sekwencyjny: stan początkowy (presuponowany), akcja (wymaganie – realizacja tego składnika umożliwia powstanie stanu końcowego), stan końcowy (asercja). Na tej podstawie Laskowski stwierdza, że istotą aspektu dokonanego jest zmiana stanu, która warunkuje pojawienie się nowej jakościowo sytuacji. Wzajemne związki między kolejnymi fazami można przedstawić na osi czasu (graficzne prezentacje czasownikowych struktur semantycznych przedstawione przez autora również opierają się na chronologicznym, linearnym uporządkowaniu poszczególnych składników). Można więc powiedzieć, że w ten sposób struktura semantyczna czasownika (także dokonanego) ujmowanego z perspektywy aspektu zasadza się na temporalnej relacji następstwa (uprzedniości). Czasowniki dokonane określa autor jako „inherentnie retrospektywne”, co oznacza, że mówiący – używając czasownika dokonanego – informuje (pośrednio), że daną sytuację relacjonuje z pewnej perspektywy czasowej, późniejszej niż opisywana sytuacja. Implikacją systemową retrospektywnego charakteru czasowników dokonanych jest brak możliwości ich użycia w funkcji czasu teraźniejszego aktualnego.

Wydaje się, że fazowe ujęcie dokonaności pozwala bez ograniczeń interpretować czasowniki dokonane, wyróżniając w ich strukturze dwa jakościowo różne etapy (dwie fazy). Na tej zasadzie można opisać np. następujące przykłady: *Marek zgubił klucze* – faza I – ‘Marek ma klucze’, faza II – ‘Marek nie ma kluczy’; *Ania rozlała sok* – w fazie I sok nie był rozlany, znajdował się w pojemniku, naczyniu, w fazie II – poza naczyniem (np. na podłodze). Struktura semantyczna niektórych czasowników dokonanych pozwala nawet obserwować proces przechodzenia z jednego stanu do innego (tak można interpretować na przykład czasowniki procesualne typu *wyblaknąć* ‘mieć intensywny kolor – blaknąć – utracić intensywny kolor’).

Laskowski wskazuje również trzy następujące możliwości użycia aspektu dokonanego w odniesieniu do czynności związanej z teraźniejszością (system językowy

blokuje użycie czasowników dokonanych w czasie teraźniejszym aktualnym):

- skutki akcji minionej, dokonanej mogą dotyczyć momentu mówienia, np. *Właśnie umyłem samochód*. faza II (obejmująca sytuację, w której samochód jest czysty), która faktycznie zaistniała przed aktualnym momentem mówienia, jest „rociągnięta” na moment obecny;

- akcja opisywana jako dokonana w przyszłości może rozpocząć się / trwać już w teraźniejszości, np. *Za parę minut wysuszę włosy* – taką informację można podać, będąc już w trakcie ich suszenia. Szczególnej wagi nabiera tu kontekst sytuacyjny oraz fraza limitująca akcję (*za parę minut*). Odnosząc się do tego typu użyć czasowników dokonanych, Laskowski podkreśla, że punktem temporalnego odniesienia (nietożsamym z momentem mówienia) jest moment antycypowany względem fazy oznaczającej skutki działania (w tym przykładzie: *włosy są suche*);

- czasownik niedokonany użyty jest w odniesieniu do zjawisk (akcji, stanów) ponadczasowych lub habitualnych (*Zanim skończy pracę, zawsze robi porządek, Kruk krukowi oka nie wykoła*¹⁵) – wówczas gramatyczne formy czasu nieprzeszłego nie odnoszą się do aktualnego momentu mówienia.

Czasowniki niedokonane – ze względu na sfunkcjonalizowanie w tekstach – mogą reprezentować jeden z trzech typów znaczeń:

- znaczenie kursywne – podstawowe dla czasowników niedokonanych. Sytuacja jest w stanie rozwoju możliwym do zaobserwowania;

- znaczenie iteratywne (przy czym aktualność akcji w samym momencie mówienia nie jest konieczna): *Ania zawsze śpiewa* (na iteratywne użycie czasownika niedokonanego wskazuje w tym przykładzie przysłówka), *Grywam w siatkówkę* (iteratywność wyrażona wyspecjalizowanym w tej funkcji czasownikiem niedokonanym);

- czasownik niedokonany użyty na oznaczenie zamkniętego faktu – zastąpienie go formą dokonaną nie zmienia znaczenia całej frazy: *Czytałem tę książkę*¹⁶ (Laskowski 1999: 160–161).

Zaprezentowane tu skrótowo ujęcia kategorii aspektu są jedynie wyborem dokonanym spośród wielu propozycji opisu semantyki czasowników dokonanych i niedokonanych. Każda z tych koncepcji, przynajmniej w pewnym zakresie, może – zdaniem autorki tych słów – stać się inspiracją do pełniejszego opracowania problematyki aspektowej na potrzeby nauczania języka polskiego jako obcego.

15 Przykłady za: Laskowski 1999: 160.

16 Jak wykazuje obserwacja praktyki językowej, perfektywne użycie czasowników niedokonanych nie należą w polszczyźnie do rzadkości. Jednak perfektywna interpretacja czasowników niedokonanych sprawia spory problem cudzoziemcom uczącym się języka polskiego. Dzieje się tak zapewne m.in. dlatego, że w podręcznikach do nauki języka polskiego jako obcego nie zawsze dość wyraźnie zwraca się uwagę na ten problem (a najczęściej pomija się go zupełnie).

bezpośrednio przez nadawcę – mówiący orzeka, że zachodzi proces wskazany przez czasownik” (Laskowski 1999: 162).

Bibliografia

Bańko M., 2005, *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa.

Gruszczyński W., Bralczyk J., red., 2002, *Słownik gramatyki języka polskiego*, Warszawa.

Grzegorzczkova R., 1997, *Nowe spojrzenie na kategorię aspektu w perspektywie semantyki kognitywnej*, w: *Semantyczna struktura słownictwa i wypowiedzi*, red. R. Grzegorzczkova, Z. Zaron, Warszawa, s. 25–38.

Grzegorzczkova R., 1999, *Wykłady z polskiej składni*, Warszawa.

Grzegorzczkova R., 2001, *Kategorie gramatyczne*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin, s. 453–467.

Karolczuk A., 2004, *Sposoby nauczania aspektu czasowników polskich*, w: *Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Stowarzyszenia „Bristol”*, red. A. Dąbrowska, Wrocław, s. 203–209.

Karolczuk A., 2010, *Teksty „podteksty” i konteksty a przyswajanie aspektu*, „Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, nr 17, *Teksty i podteksty w nauczaniu języka polskiego jako obcego – 2*, red. G. Zarzycka, G. Rudziński, s. 251–256.

Kuryłowicz J., 1972, *Miejsce aspektu w systemie koniugacyjnym*, w: *Symbolae Polonicae in honorem Stanisłai Jodłowski*, red. J. Zaleski, Wrocław, s. 93–98.

Laskowski R., 1999, *Kategorie fleksyjne języka polskiego – charakterystyka funkcjonalna*, w: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa, s. 151–221.

Lewiński P.H., 1993, *Aspekt czasownikowy w glottodydaktyce języka polskiego*, w: *Metodyka kształcenia językowego Polaków ze Wschodu. Referaty i komunikaty z konferencji nt. „Metodyka nauczania języka polskiego dla Polaków ze Wschodu i Polonii (ze szczególnym uwzględnieniem czasu roku zerowego)”*, wstęp i red. J. Mazur, Lublin, s. 57–63.

Nagórko A., 2010, *Podręczna gramatyka języka polskiego*, Warszawa.

Oberlan E., 2004, *Aspekt czasownika w nauczaniu początkujących*, w: *Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym. Materiały z międzynarodowej konferencji Stowarzyszenia „Bristol”*, red. A. Dąbrowska, Wrocław, s. 191–201.

Perlin J., 1996, *Opis kategorii czasu w systemach jednoseminalnych (na przykładzie polszczyzny)*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, z. 52, s. 107–112.

Pisarkowa K., 1974, *O ekspresywnej funkcji czasu i aspektu*, „Język Polski”, R. 54, s. 358–363.

Przybylska R., 1990, *Wyrażanie stosunków czasowych w polskim zdaniu pojedynczym*, cz. 1, Kraków.

Śmiech W., 1971, *Funkcje aspektów czasownikowych w współczesnym języku ogólnopolskim*, Łódź.

Wróbel H., 2001, *Gramatyka języka polskiego*, Kraków.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

ISBN: 978-B3-B6089-31-8